

Nemunas

Nr. 42
(360-801)

2011 m.
gruodžio 8-14 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

3 p.

Lietuvos operos solistui Virgilijui Noreikai 2010-aisiais
Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija skirta
„už aukščiausią vokalinį meistriškumą ir neblėstantį talentą“.

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

Tiltai
3-7 p.

Danguolė ANDRIJAUSKAITĖ

Esamasis, būtasis
ir dainuojamasis
laikas Dieveniškėse

Jonas KAUNIETIS

Ar galima pastatyti
paminklą
dvasingumui?

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Regimoji atmintis.
Stiklas. Fotografija.

2 p.

Kūryba

Arvydas GENYS

Deimantė DAUGINTYTĖ

8 p.

CLANDESTINUS

Nuodai

9 p.

www.propiariu.com

<http://www.nemunas.net>

Regimoji atmintis. Stiklas. Fotografija.

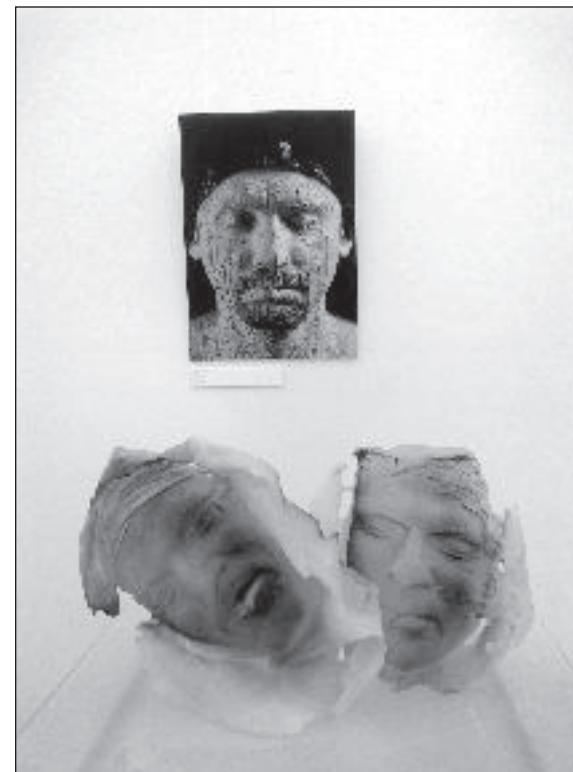
Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Vitrum Balticum“ – tai tarptautinė Baltijos ir Šiaurės šalių autorių stiklo meno paroda, susiejanti Šiaurės kraštų savitumus ir rengama Kaune, išlaikiusiam stiprius tradicijas dar nuo Stasio Ušinsko laikų. Ji vyksta kas trejus metus, trienaičių principu, tad jau nuo 2000 m. mėgina atskleisti svarbiausias ir naujausias šios meno srities tendencijas, šiandien aktualius pokyčius ir slinktis. Galime sakyti, kad tai novatoriškiausias stiklininkų renginys Kaune.

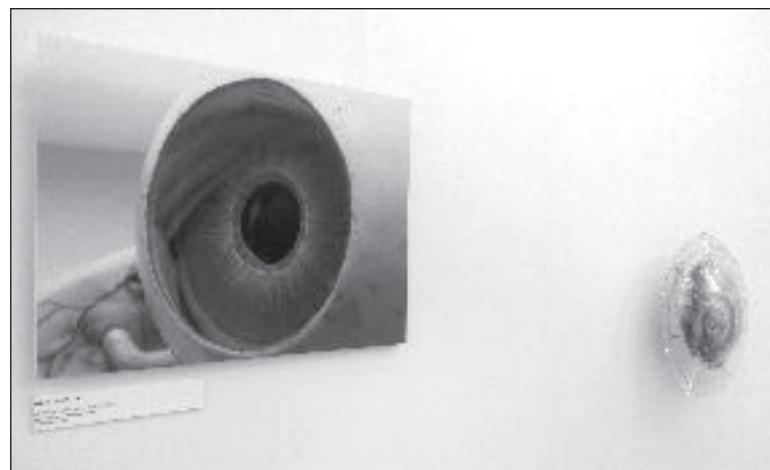
Pirmasis „Vitrum Balticum“ buvo tarsi Danijoje vykusios parodos „Nordic Glass“ atgarsis. Iš pradžių Lietuvos stiklininkai nuvežė savo darbus parodyti ten, o vėliau juos eksponavo Kauno keramikos muzejuje su dar keliais jaunaisiais autoriais. Tuomet lyg ir norėta atrasti lietuviškojo ir latviškojo stiklo meno savitumą, nacionalinių tendencijų, ryškėjančių platesniame kontekste, apibendrinti tai, kas padaryta ne per vieną dešimtmetį, nes jokių specializuotų stiklo parodų iki tol nebuvu rengta. 2002 m. greta Baltijos šalių pristatyti ir JAV bei Didžiosios Britanijos autorai. Tuo metu diskutuota, ar tikslingo rengti vienos srities meną eksponuojančias parodas, nes bendrosios meno tendencijos jau ėjo skirtingų sintetinimo link. Pasirinktas kelias skatinėti aktyvesnę konkretių srities menininkų raidą. Iš tiesų Kaune net keliis mėnesius dalyvaudamas, pavyzdžiu, tekstilės parodose, okupuojančiose pagrindinės ir didžiausias ekspozicijų erdves, retai kada nuobodžiauojame. Fantazijai ir jos plėtotei čia niekas neužkerta kelių. Galų gale specializuotos parodos menininkų bei žiūrovų žvilgsnį nukreipia profesionalumu, amato išmanymo link, o tai niekaip nesusiję su kūrinių komerciškumu ar tai-komajā paskirtimi. Ji „Vitrum Balticum“ jau beveik visiškai eliminuota. 2005 m. parodoje labiausiai išryškėjo dvi stiklo plastinės raiškos formos. Eksponuoti darbai suskirstyti į skaidraus, spindinčio, peršviečiamo bei matinio, spalvoto stiklo grupes, tačiau skulptūriškumas, konceptualumas išliko kaip juos vienijanti tendencija. 2008 m. paroda prasiplėtė, todėl eksponuota jau keliose erdvėse, kuriose aplinka, apsvietimas padėjo geriau at-

Audronė ANDRULEVIČIENĖ. „Introspekcija“.

Sigita GRABLIAUSKAITĖ. „Baltas veidas“.

Eglė RAKAUSKAITĖ. „Aš stebiu tave“.

skleisti darbų subtilybės. Be Baltijos šalių kūrėjų, čia pristatyti ir Suomijos menininkai. Jauni autorai demonstrova naujas meninio stiklo technologijas, idėjas ir formų išvairovę.

Jau kelerius metus šalia parodų renginyje šliejasi ir teorines stiklininkų amato paslaptis atskleidžiančios seminaro paskaitos. Šiemet jos ir Artūro Rimkevičiaus personalinė paroda „Aukso pjūvyje“ pratęsė pagrindinę parodą Kauno fotogra-

fijos galerijoje. Įvairius autorius jungianti tema – regimoji atmintis – susieja Lietuvą, Latviją, Estiją, Suomiją ir Rusiją. Šiais metais, rengiant jau penktąją „Vitrum Balticum“ parodą, meninis stiklininkystės laukas prasiplėtė ir pasiekė fotografijos ribas. Menininkai pristato ne tik stiklo, bet ir fotografijos darbus, sudarančius darnius duetus. Ir taip atsiveria priežiūros, atskleidžia savo kūrybines paslaptis. Ši kartą fotografija yra pirmėnės idėjos, vi-

zijos atspindys, kuris vėliau išskristalizuoja į konkretų šalia eksponuojamą kūrinį. „Meno kūrinio „kelionė“ (nuo pirmėnės minties iki jos iprasminimo bei galimo prateismo kituose darbuose), be abejonių, yra ilgas etapas. Tad parodoje norėta matyti ne tik baigtinių darbų, bet susabdityti ir jo atsiradimo „kadrus“, tam tikras racionalaus galvojimo ar emocinio lauko, pajautų išvaidinimo akimirkas, buvusius ar galimus menininko minties vingius. Toks noras suteikė parodai devizą, atspindintį sieki fiksuoti minėto kūrybinio kelio, atminties ir mastymo apie kūrinį menininkų vaizdus“, – teigia parodos kuratorė, menotyrininkė Raimonda Kogelytė-Simanaitienė.

Tiesa, neverta tikėtis, kad vizualioji idėjos raiška bus identiška tikrųjų. Tai tiesiog dar vienas žaidimas, sąmoningas simuliavimas, išvaidinimas to, ko parodyti ir pamatyti neįmanoma. „Kartais tikrojo iškvėpimo šaltinis pradingsta amžiams. Tie vaizdai išlieka tik mūsų prisiminimuiose, neretai jie jau būna pakitę – migloti ir abstraktūs. Kartais, nepaisant to, jie gali būti dar aštresni už originalius“, – pri-

statydama savo darbą japoniškais

tai – trys rutuliai – puošia retai kada miestiečių matomą didžių Kauno miesto herbą ir mero antspaudą.

Vėliau šventinis sekmadienio varėnas tėsesi su muzikine pasaka apie mergaitę, ieškojusią stebuklingo smaragdinio miesto ir atradusią ji Kauno širdyje – Rotušės aikštėje.

Vietoje angelo šiai metais eglės

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

stebuklingo smaragdinio miesto ir atradusią ji Kauno širdyje – Rotušės aikštėje.

Vietoje angelo šiai metais eglės

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasislaidė debesys kyštelėjo mėnulį. Netrukus

jis vėl pasislėpė, bet aikštė jau žvilgėjo eglės smaragdą.

Sventės prasidėjo!

viršūnė puošia žvaigždė, nuo kurios

sklinda aštuonių spinduliu šviesa. Simbolika, kad lietaus išplauta technika lemiamą ižiebimo akimirką kiek

sustrekavo, ir tuo metu prasisl

iltai

Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

„Už aukščiausią vokalinį meistriškumą ir neblėstantį talentą“ – tikslės formuluotės skiriant Lietuvos nacionalinę kultūros ir meno premiją tikriausiai nepasi-sektų sugalvoti, jeigu kalbame apie maestro, operos solistą, pedagoga, profesorių Virgilijų Noreiką. Vokalinį meistriškumą liudija tiek pripažinimas, tiek aukšti šalies apdovanojimai, o neblėstantį talentą – vaisinga šiandieninė kūrybinė ir pedagoginė veikla.

Šių metų kovo mėnesio žurnalo „Opera News“ numeryje garsus dainininkų vadybininkas Kenes Bensonas, kalbėdamas apie Gaetano Donizetti (1797-1848) operą „Lucija di Lamermur“, teigia, kad kompozitorui kamavusį galvos skausmą turi iškesti ir kiekvienas šios operos sudėtingo Edgardo vaidmens atlikėjas. Tai viena išpūdin-giausių muzikinių tenoro partijų *bel canto* operos istorijoje ir, nepaisant to, kad „Lucija di Lamermur“ skirta lyrimiam tenorui, ją dainavo žymiausi visų laikų dainininkai tenorai nuo lyrinių iki spinto, tarp jų – Enrico Caruso, Beniamino Gigli, Nicolai Gedda, Luciano Pavarotti, Jose Carreras. Kaip vieną įdomesnių šio vaidmens interpretatorių K. Bensonas mini lietuvių V. Noreiką, išskirdamas jo briliantinio skaidrumo balsą ir apgailestaudamas, kad uždara sovietinės kultūros sistema sutrukė šiam puikiam dainininkui stoti ton pacion gretom šalia minėtų garsiųjų operos atlikėjų.

Tėsdami straipsnių ciklą apie Nacionalinės premijos laureatus su maestro kalbamės jo darbo vietoje – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Dainavimo katedroje, kuriai profesorius ir vadovauja. Čia turėsime laiko, kol prasidės užsiemimas, nes kitu metu ne taip jau ir lengva surasti laisvą valandą: gastos, koncertai, pamokos akademijoje – tai šiemet 76-ajį gimtadienį atšventinus laureato kasdienybę. Maestro guvus, geros nuotaikos, veide – nė žymelės nuovargio po vakarykštio koncerto ir kelionės. Prieš mus ant stalelio pūpsuo stori aplankalai su fotografijomis iš įvai-

Virgilijus NOREIKA: gériui, kaip ir blogiui, ribų nėra...

rių spektaklių, koncertų, reikšmingų apdovanojimų akimirkos. Ne vienas dainininko amžininkas tikriausiai yra pagalvojęs, kad kam jau kam, tačiau V. Noreikai durys ir tuomet, anos politinės sistemos laikais, buvo atviros į pasaulį, į garsiųjų operų scenas. Dainuota Berlyno valstybės operoje, Paryžiaus „Grand Opera“, Buenos Airių „Teatro Colon“, Stokholmo, Sofijos, Belgrado, Budapešto, Bukarešto, Varsuvos, Prahos, Bratislavos, Ki-

jevo, Minsko, Talino, Rygos, Čikagos lietuvių operoje ir daugelio kitų pasaulyo šalių scenose. Gausybė kartų – Maskvos didžiajame teatre, link tūkstantinio skaicius arėtėja soliniai koncertai, po įvairias šalis koncertuota su Lietuvos ir užsienio orkestrais. Tačiau nesunku pastebėti, kad sugretinimas su pasauly grandais minėtame žurnale sujaudino maestro. Išties – kas galėjo jo gyvenime ir karjeroje būti kitaip? Ar geresnės sąlygos būtų le-

dusios talentui labiau išsiskleisti? „Būčiau turtingas žmogus“, – nejuokaudamas, lyg visai rintai ištaria V. Noreika. O šlovė, darbai, karjera?

– Matot, kai pianistas skaiciuoja, kiek iš tavęs paimti už valandą – dešimt, dvidešimt, penkiasdešimt ar daugiau litų – ir tu skaičiuoj. O gal būdamas gana turtingas mokėtum puikiam, to vertam specialistui ir 200 dolerių? Taip jau atsitiko, kad man nebuvo leista dainuoti Niujor-

ko Metropoliteno operoje. Po pasirodymo joje tampi žinomas, tavo plokštelės leidžiamos milijoniniu tiražu. Po dolerį nuo kiekvienos – ir tu jau milijonierius! Buvo tokis periodas, kai dainuodavau tik socialistinio lagerio šalyse. Nors nepastataikė, kad oficialiai kviečiau ir sakytu – neišvažiuosi. O kartą vadybininkas Michelis Livi iš Buenos Airių „Teatro Colon“ tiesiog iškėlė salygą: arba Noreika atvažiuoja pas mane dainuoti Lenski, (tuomet statė P. Čaikovskio „Eugenijus Oneginas“), arba man nereikia Didžiojo Maskvos teatro „Pikū damos“. Mane išleido. Sakykim, tai nebuvo valstybinė politika mano atžvilgiu. Gal tik tuometinių darbuotojų, dabar vadinamų biurokratais, noras užsidirbt ar panašiai. Sakykim, nes su Didžiuoju teatru vykdavau į gastoroles. O su juo ryšiai nutruko, kai oficialiai atsisakiau persikelti į Maskvą ir ten nuolat dirbt.

Anot maestro, tuometiniai teatro vadovai nešlepė nuostabos ir pasipiktinimo, kai buvo atsisakyt solidaus, tuo metu paties didžiausio SSRS Liaudies artisto atlyginimo, trijų kambarių buto geram rajone... „Pasitūlymas man atrodė netikėtas, gal būčiau protinėje ir diplomatiškiai sugalvojęs, kaip atsisakyti. Norėjau likti ir dirbt įcia, Lietuvuje, tam turėjau asmeninių priežascių.“ Na, o jeigu būtu atvertos durys į kitą pusę, į Vakarus?

– Jau sakiau, būčiau turtingas žmogus, – jau kiek liūdniai tėsiai V. Noreika. – Turėčiau ne vieną savo plokštelę su operų įdainavimais, gal ir su meto garsiais partneriais ir t. t., ir t. t. Nors gyvenimas nėra manės nuskriaudęs, bet, kalbant apie veiklą, tiesiog nereikėt tiek daug dirbt, galėčiau skirti laiko tobulini-muisi. Atsirastu puikių koncertmeisterių, dirbtum su tų šalių profesionalais, kitoje plotmėje. Kad ir su Massenet ar Giordano operų žino-vais. Aišku, būtų kiti reikalavimai, kitokios pozūris, tačiau – ir kitos galimybės viską igyvendinti.

– Baigėte Kipro Petrauskos dainavimo klasę, stažavotės La Scala. Jūsų klausaisi ir galvoji: kokį gi dar stebuklų iš savęs, iš sa-vio talento, iš savo balso galėjote tikėtis?

– Gériui, kaip ir blogiui, ribų nėra, – šypsosi maestro. – Jausmo ir technikos mano dainavimui netruko. Gal ir buvo tai-sytinė dalykų. Bet štai per radiją translavo Nemorino romansą. Seniai bebuvala klausėsis...

Dainininko akysė šmesteli šelmiški žiburiukai, ir jis tyliai pakartoja: „Gériui, kaip ir blogiui, ribų nėra.“ Išties vargu ar šiandien kam pasiseka ką nors panašaus „išdarinėti“ su Nemorino romansu (Gaetano Donizetti „Meilės eliksrys“). Ir visi tie niuansai pagrįsti subtiliu dainininko skoniu ir giliu jausmu.

Nukelta į 4 p.

Konservatorija. Su Kipru Petrausku. 1958 m.

Lenskis (P. Čaikovskis „Eugenijus Oneginas“), 1958 m.

Virgilijus NOREIKA: gériui, kaip ir blogiui, ribų nėra...

Atkelta iš 3 p.

– Labai patogus momentas pauskuti mūsų kalbą apie pedagogiką. Apžvelgti tą metą, kai mokėtės pats, iki dabar, kai profesoriaujate, ugdomė jaunimą. Kokia lietuviška dainavimo mokykla, jos ypatumai?

– Pirmiausia išsiaiskinkime, ar yra tokia lietuviška dainavimo mokykla. Pakalbėkime apie visų garninamas rusų, vokiečių, italių, Amerikos dainavimo mokyklas. Pradėsi nuo Amerikos. Nėra tokios mokyklų! Prisiminkime 1930, 1940 m., kai daugelis iš Europos bėgo į JAV, tarp jų – ir daug garsųjų dainininkų, kurie vėliau, po Antrojo pasaulinio karo, tapo gerais pedagogais. Visi prakalbo apie Amerikos dainavimo mokyklą. Tačiau ją kūrė išeiviai – italių, vėliau prancūzai. Vokiška mokykla kiek kitokia, bet jos negaliu komentuoti, esu tik dainavės Vokietijos scenose. Rusijos mokykla? Apie 40 metų čia dirbo ir didžiuočiai plejadą garsiausių dainininkų išugdė Belgijoje gimęs, Paryžiuje baigęs konservatoriją, o vėliau Neapolyje ir Milane studijavęs ir kaip dainininkas subrendęs Kamillo Everardi (1825–1899). Jau jo mokiniai mokiniai tapo F. Šaliapinas, D. Smirnovas, L. Sobinas ir kiti. Mano mokytojas K. Petruskas buvo K. Everardi mokinio S. Gabelio mokinys Sankt Peterburgo konservatorijoje. Štai tokios „lietuviškos mokyklas“ ir mano, Virgilijaus Noreikos, šaknys. Kaip ir daugelio kitų garsųjų Lietuvos solistų, kurie buvo K. Petrusko ar J. Būtėno mokiniai. Išvykęs stažuotis į La Scalą perėjau pagrindinę, kulminacine, itališką dainavimo mokyklą.

Cia maestro nukrypsta į prisiminimus ir gana smulkiai papasakoja įdomią, su tiems laikams neišvengiamomis peripetijomis konkurso, vykusio Maskvoje dėl stažuotės į La Scalą, istoriją. Vyresnės kartos žmonėms ji būtų įdomi bei gerai suprantama, o mūsų vairkams ir anūkams, šiaisiai laikais pasklidusiems po Europos ir pasaulio universitetus, gal tiki keista, kiek neįtikėtina ir sentimentalai. Prisiminiai nesenai skaitytą interviu su 40-metį atšventusiu dainininku, V. Noreikos mokiniu, jau garsiu tenorū Vaidu Vyšniauskui. Beje, šiam interviu jis labai šiltai kalba apie savo mokytoją: „Didžiausią įtaką man yra padaręs profesorius V. Noreika. Jis mums, studentams, buvo ir mokytojas, ir tėvas.“ Tai štai kas ypač įstigo tame interviu: Vaido iššūkis sau pačiam – sudainuoti Otelo partiją Niujorko „Metropolitan Opera“ teatre! Kitame interviu jis prisipažino šią svajonę pradėjės puoselėti dar nuo 1992 m. ir iki šiol prisiminantis tuomet Otelą lietuviškai atliekanči savo profesorių Čikagos lietuvių operoje. Pats tuomet su jaunimu dainavo chore.

– Profesoriai, jau į nemažą gretą rikuojasi ir jūsų mokiniai. Esate Estijos muzikos ir teatro garbės daktaras, dėstėte (1993–1994) Lotynų Amerikos dainavimo akademijoje. Čia, Vilniuje, parengėte jau apie keturias dešimties auklėtinų: S. Lariną, A. Janutą, E. Montvydą, L. Pautienių, M. Vitulskį, V. Vyšniauską, A. Malikėną. Štai kaunietis, puikus mūsų tenoras M. Zimkus pas jūs baigė magistro studijas. Visų tikrai nesuminėsime. Tai kokia jie mokyklą sakys baigę?

– Tiesiog gerą mokyklą! (Juokiasi.) Pastaruoju metu vykstančiuose Šiaurės šalių peržiūrose, seminaruose esame minimi kaip tu-

Su žmona Loreta ir sūnumi Virgilijumi

Verteris (J. Massenet „Verteris“).

rintys rimtą vokalinę katedrą, gerus pedagogus ir puikius studentus. Svarbiausia, kad dabar, atsižvėrus sienoms ir galimybėms, mūsų vokalistai neskuoja lekti svetur, bent jau kol nebaigia čia bakalauro.

– O jūs pats? Kaip išlaikote tokią puikią dainininko formą? Ar čia

vėlgiai geras mokyklos itaka, o gal kokios ypatingos paslaptybės? Juk ir šiuo metu daug koncertuojate. Kaip pasiseka išsaugoti dvasinę ramybę, gerą nusiteikimą?

– Mokykla, aišku, kad mokykla! (Juokiasi.) Forma jau ne tokia kaip brandžioje jaunystėje. Bet mes gi dai-

nai niūniuodavo jo šlagerius... Tėvas, atvirksčiai, balso visai neturėjo, tačiau rūpinosi vaikų išsilavinimu. „Esu karas vaikas, – sako V. Noreika. – Tačiau mūsų šeima (tiksliau, šeimos, nes tėvai buvo vedę antrą kartą) – kultūros žmonės, visi vaikai gavo išsilavinimą, tapo talentingais menininkais: aktorius Laimonas Noreika, pianistė Laima Noreikaitė, smuikininkas Eugenijus Paulauskas.

Mūsų pokalbio laikas jau visai eina į pabaigą, tačiau dar taip maga paklausti keleto svarbių dalykų. Vos užsiminus apie lietuvišką operą maestro suklysta, ima kalbėti karštai, jaudindamasis. „Ką turit galvoje, lietuviškus veikalus, interpretacijas? O ar žinot, kad 2036-aisiais lietuvių operai – 400 metų?! Mes vieni iš pirmųjų Rytų Europoje statome operą! Ketvirti ar penkti pašaulyje! Jau kelinti metai kalbu, kad turime rimtai ruoštis šiai sukacijai. Gal ją derėtų paminti tarptautiniu vokalistų konkursu, tam reikia ir lėšų skirti.“ Suspėjome kelias sakiniais prisiminti ir V. Noreikos vadovavimo Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatrui metus. Anot buvusio meno vadovo ir direktoriaus, tuometiniai žingsniai ir sprendimai nebuvu klaidinti. Tačiau daug ką reikėjo pradėti iš pradžių (didieji talentai po karo emigravo, teko išsiversti savo jėgomis, negalėjai kviečti muzikų iš svetur. Stengiasi giliantis į G. Verdi, G. Puccini, G. Donizetti operas, kuriose atskleistų mūsų solistai, režisūra. Tačiau buvo gyvas ir patriotinis principas – per 16 metų pastatytą 18 lietuviškų veikalų. Paskutinę akimirką po generalinės repeticijos „nuimti“ J. Juozeliūno „Sukilėliai“. Vėliau juos pasisekė grąžinti į sceną, tiksliau, pakartotinai pastatyti. Pasibaigus naujojo teatro statybai reikėjo rūpintis techniškais dalykais – panaudoti naujus plotus, dekoracijų, akustines galimybes ir kt.

– Kaip manote, kokia mūsų darbartinio LNOBT misija?

– Trumpai galiu pasakyti – teatras išeina į platesnius vandenius su vis sudėtingesniais spektakliais, jo veiklą vertinu teigiamai. Geriausias visų laikų pastatymas – dabartinė G. Puccini opera „Madam Baterflai“. Nauji režisieriai, kitokia režisūra, nors tikrai ne visiems jų sprendimams galima pritarti – aš nesutinku kad ir su „Boriso Godunovo“ režisūra. Tačiau tokia situacija, kvieti žinomą režisierių, pasirašai kontraktą, o ką jau jis pateiks ir sugalvos – teks priimti. Nieko nepadarysi.

Neįmanoma viename rašinyje visko aprépti. Neišvardysime ir Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato, operos solisto, žymaus pedagogo, profesoriaus V. Noreikos daugelio kitų svarbių apdovanojimų. Kaip ir visų jo atlirkų vaidmenų, pelniusų lietuvių operai pasaulinę šlovę. Jo mokiniai pasiekimų. Lieka paraginti maestro imtis plunksnos ir parašyti prisiminimų knygą. Tačiau neįmanoma neišsakyti jo padėkos žodžio gydytojai N. Morkvieniui iš Medicinos diagnostikos ir gydimo centro V. Grybo gatvėje, kuri lemiamą akimirką sugebėjo susivokti ir padaryti viską, kad būtų išgelbėta dainininko gyvybė. Maestro, jūs skolinges daktarei solinį koncertą! O jau važiuodama į Kauną mėginau paskaičiuoti – kai švęsime Lietuvos operos 400 metų jubiliejų, V. Noreikai 101-ojo gimtadienio proga giedosime „Ilgiausių metų“!

Su Brigit Nikson (G. Puccini „Toska“), Varšuva.

Pinkertonas (G. Puccini „Madam Batherflai“), La Scala.

Esamasis, būtasis ir dainuojamasis laikas Dieveniškėse

Danguolė ANDRIJAUSKAITĖ

Atapucia šiaurus vėjas,
Žalias medžius lankydamas,
Viršūnėlas laužyda.*

Esamasis laikas daug ką pakeitė: mūsų galimybes ir tradicijas, vertėbes ir buitį. Nuo pastarosios tapę laisvesni, laiko daugiau neigijome; jo vis mažiau pokalbiui su artimu, pasidalijimui ar pasakų vaikams sekimui. Vietoj kasdienių pasikalbėjimų iš jų gauname es-em-es'us...

Dieveniškių istorinio regioninio parko direkcija išleido kompaktinę plokštę su dainynu „Dieveniškių krašto dainos“.

Dieveniškės – unikalus gatvių kaimų architektūros, istorijos ir įspūdingos bei saugotinos gamtos kraštas Šalčininkų rajone. Dauguma gyventojų yra kitų tautybų – lenkų, baltarusių, tad Dieveniškės neretai pavadinamos lietuviška sala, „Dievo ašara“. Žmonės čia tebekalba (ir tebedainuoja, tebeseka pasakas) lietuviškai.

Per didžių dvarų
Saulė tekėjo
Oj lelijela
Žalia rūtel.

Tai pirmoji Dieveniškių krašte užrašytų dainų rinktinė kompaktinės plokštės forma. Knygelėje-dainyne tekstai pateikti tarmiškai, priėdotos ir gaidos. Iš viso išrašyta 31 daina, atliekama Marijos Seržantaitės (g. 1899 m.) ir Liudvikos Šilabritienės iš Žižmų kaimo, Marijos Lukaičienės-Beriuškevičiūtės (g. 1895 m., Kalvių k.) ir Zosės Siliukienės (g. 1914 m., Rimašių k.). Tai senosios rugiapijūtės, advento ir šv. Kalėdų, šeimos, meilės dainos bei archaijiskas vestuvinių verkavimai. Sudarant rinktinę panaudoti Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Etnomuzikologijos skyriaus 1952, 1959 ir 1960 m. ekspedicijų išrašai.

Kur žirgu bėgta, tą rasa krita
Oi kaleda, kaleda.

Etnomuzikologe Laimai Burkšaitienei prieš kelis dešimtmečius rengtos ekspedicijos – etninės kultūros lobų paieškos Rytų bei Pietryčių Lietuvoje – ypač įsimintinos: „Gervėčiuose (Baltarusija) žmonės daugiausia kalbėjo gudiskai, o tik iš dainuoti – lietuviškai! Liaudies dainų tematika panaši visoje Lietuvoje, tačiau tarmė bei dainavimo būdas net skirtingose Rytų Lietu-

Kaimo sodybos.

vos vietovėse savitas, kiekvienoje dzūkuojama vis kitaip. O Dieveniškių dainos – lyg šulinys, iš kurio semk ir semk, naudokis, gaivinkis... Dieveniškėse užrašyta itin retų rugiapijūtės, vestuvinių dainų ir – išskirtinių dainuojamųjų pasakų. „Vietovėse, kur kitu, kaimyniniu, tautu, ypač slavu, įtaka lietuvių bendruomenėms buvo didesnė, uoliai saugotos ir puoselėtos tautinės tradicijos. Taip buvo ir Dieveniškėse.

Dzievuliau mano,
Netropijau,
:Valias dzieneles
Patocijau.:

/J/Išdau' mocina
Martelėsna,
:Davé rūtelj
Rankelėsna.:

Grybiškių ąžuolas.

Pasak Dieveniškių istorinio regioninio parko direktoriaus Roberto Jomanto, dainų rinktinė yra daug metų brandintos idėjos įgyvendinimas, autentiškos tautosakos, brangaus lietuviškojo paveldo dalies atspindys ir galimybė geriau pažinti unikalų kraštą ir jo žmones. Jie, sako R. Jomantas, didžiausia parko vertybė: darbštūs, nuoširdūs, atsidavę savo kraštui, savo žemei. Būtent žmonės išlaikė, išsaugojo vertybės, tarp jų – ir autentišką dainavimą. Svarbu, jog šiandien senosios dainos pradeda

atgimti krašto mokyklose – jų mokoja jaunieji dainininkai.

Nuskriiu per jūsų pirkui,
Sugausiu laputį, sugausiu.

Neskri per mūsų pirkui, neskri,
Negausi laputės, negausi.

Ypač vertinamose rugiapijūtės dainose yra ikikrikšioniškųjų tikėjimų atspindžiai. Krašte šimtmecius puoselėta tausojoamoji žemdirbystė, o išlikę pilkapių – balto degintiniai kapai, mitologiniai akmenys, ažuolai atspindi šio krašto žmonių harmoniją su aplinka – nepaisant patirtų istorinių negandų. Šiandien gatviniai Poškoniu, Žižmų ir Rimašių kaimai yra vieni gražiausių ir vertingiausių etnografinių kaimų. „Šis paveldas kelia daugiausia rūpesčių, – sunerimus Kraštotyros draugijos pirminkė Irena Seliukaitė. – Kaip išsaugoti medines detales, puošybos elementus, sodybų išplanavimą ir pačius pastatus? Kaip ikvėpti jiems gyvybės?..“**

Linko jievaras vartuosna,
O jo šakelės languosna,
Jievvari, jievare žaliasai.

O jo lapeliai stikluosna,
Jievvari, jievare žaliasai.

„Kaimuose dar ir šiuo metu yra dainuojančių žmonių, – patikina parko vyriausioji specialistė Justė Jakimavičiūtė. – Beveik kiekvienas iš jų gali padainuoti arba kaip pasaką pasekti „Du du, atskrido bacėnas.“ Tačiau senųjų savito melodinio stiliaus rugiapijūtės dainų, archajinių vestuvinių verkavimų iš dabartinių senolių nebeigirs. „Kitas laikas, kitos ir dainos“, – sako Rimašių kaimo moterys, žemos vaikais vis dar susiburiančios „pasidainuoti“. Pasikeitus gyvenimo stililiui ir nykstant apeigoms, nyko ir su jomis susijusios dainos.

[V]ai nedėlio rytelio
Kruglai saulė tekėjo.

Kruglai saulė tekėjo,
Jauna martė dvarų šlavė.

Jauna martė dvarų šlavė
Žaliuoju vynu palėdama.

Žaliu vynu palėdama,
Sidabrėliu papyldama.

Savitos dainos „su pritarimais“; jos taip pat yra dvasinė šio krašto žmonių patirtis, gyvenimo išminčių meninė forma. Kartu su tame, dainų žodžiais perteikiomas ir savitos melodijos, intonacinių ypatybių, dainavimo maniera.

– Mano ponaici,
Mano radnasai,
Nér pas mani brolalio,
Né radnuju sesaliu.

Cik tai aš viena,
Cik tai aš viena,
:Svetima močekélė.:

Cit tai aš viena,
Cit tai aš viena,
:Kaip ant marių nendrelė.:

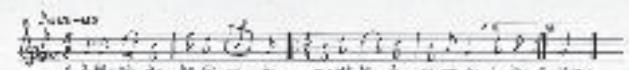
*Dainų citatos – iš rinkinio „Dieveniškių krašto dainos“ – Dieveniškių istorinė regioninė parkas, 2011.

** Dieveniškių istorinė medinė architektūra. – Dieveniškių IRP, 2002.

Šiūdainių kaimo moterys.

19. Uliavojaus baltiavojaus

1. Aliajų baltiavojaus
Per eiką įtėjimai uolai

2. Per eiką įtėjimai uolai
:Užvagių parolėliajau:

3. Ola Angelijus baltiavojaus
Iš rukų įtėjimai uolai

4. Aliajų baltiavojaus
Ant uolų įtėjimai uolai

Dieveniškių istorinio parko direkcijos
ir autorės nuotraukos

Ar galima pastatyti paminklą dvasingumui?

Jonas KAUNIETIS

Straipsniu ciklo „Žvilgsnis į dvasingumą“ tikslas – pažvelgti į praeito amžiaus viduryje susiformavusios, pelnusios tarptautinį pripažinimą Lietuvos fotografijos mokyklos kūrėjų ir klasikų vidinių pasaulių, atskleisti jų sampratą apie dvasingumo esmę ir paaikiinti, kaip pasitelkus fotografiją perteikiamą si nemateriali žmonijos realybės būseną.

Žodžiai „dvasingumas“, „siela“ daugelio žmonių sąmonėje visų pirma asocijuojasi su religija ir Bažnyčia. Ar gali dvasingumą skieptyti materialistinės filosofijos išugdytas užkietėjės ateistas, vadinantis save didžiausiu eretiku?

Daugelis ano meto užsienio šalių kritikų ir menotyrininkų apibūdindami mūsų šalies fotomenininkų kūrybą vartodavo dvasingumo sąvoką, akcentuodavo, kad tai išskirtinis Lietuvoje sukurto humanistinio fotografinio stiliaus bruožas. XX a. antroje pusėje, dar sovietiniais laikais, žodis „dvasingumas“ po visapusiško jo ignoravimo dėl aršaus ateizmo išsakymo jau buvo reabilituotas. Nauja šios sąvokos samprata atgimė socialistinės santvarkos funkcionierų žodyne dėl metafizikos filosofijos, teigiančios, kad dvasia – tai žmogaus savimonė, jo pasaulio atskleidimas ir jo dabartis.

Menotyrininkas Viktoras Diominas knygoje „Žemės žydėjimas“ apibūdindamas vieno pagrindinių Lietuvos fotografijos mokyklos pradininkų Aleksandro Macijausko kūrybą tvirtino, kad „šis fotografas, pasirinkdamas tobuliausius metodus, pateikia mūsų apžvalgai neabejiningą, sudvasiną Visatos analogą“. Būdamas tipiškas sekulariijo huma-nizmo atstovas, A. Macijauskas vadovaujasi filosofija, kuri remiasi mokslu, etika, teisingumu ir visiškai atmata religija.

Kokias metodais, kokiomis aplinkybėmis ir kokių vidinių prieštariavimų blaškomas menininkas sugebėjo per fotografiją atkreipti visuomenės dėmesį į apnuogintą žmogaus dvasią?

Pirmieji daigai

„Dvasingumą ir žiaurumą lemia genai, tačiau šios žmogaus savybės gali iš esmės keistis dėl socialinės aplinkos“, – A. Macijauskas.

Mažajam Aleksandriui teko patirti alinanči karo ir pokario laikotarpį, skurdą, našlaičio gyvenimą. Jo tėvai per karą sušaudė vokiečiai. Mamą už pogrindinių darbų, ranka perrašyto Šventojo Rašto platinimą, ištremė į Sibirą. Vaikystėje netrumpą laiko tarpa būsimas fotomenininkas su broliu gyveno kaime. Senelis savo namuose buvo išteigęs mokyklą, močiutė – labai religinga, plataus akiračio. Ji mokė skaityt vyresni broli, o šalia buvusiam jauneliui tai iргi atrodė įdomu. Penkerių metų Aleksandras jau savarankiškai skaitė. Ganydamas karves nešdavosi močiutės šventuosius raštus. Daugelio ten aprašomų dalykų jis nesuprato, bet skaitymo malonumas išliko iki šiol. Ir darbar A. Macijauskas spaudojo peržvelgia visą fotografijos teoriją, užsirašo labiausiai dominančias mintis. Jeigu dieną ko nors neperskaito, jam atrodo, kad dienos nebuvu.

Iš gyvenimo kaimo Aleksandro atmintyje visam laikui išsirėžė viena scena. Dédė Bronius – penkių vaikų tėvas, kaimo galinčius, beveik dviejų metrų īgrio – pjauna mėsai užau-gintą versi. Gyvulio akys tokios žmo-

„Lietuvos turguose“. Mažeikiai.

giškos, tikrai dvasingos, kad dėdė negali į jas žiūrėti. Versis tyli, tačiau iš jo akių rieda ašaras. Nuo isitempimo dėdės ilga nosis keistai šlapia. Jis taip pat verkia. Dėdė verkia, versis verkia ir mažasis stebėtojas bliauna dėl kompanijos. Gal dėl to šiandien tokie keistai graudūs tie A. Macijausko fotografijų versiai su balton likimo žvaigždėm kaktose. Fotomenininko nuotraukose surišti, pagulduti gyvūnai – kaip Lietuvos, kuri ilga laiką tarytum buvo supančiota, kuriai kažkas diktavo savo valią, simbolis.

„Nors teigiama, kad gyvuliai sielos neturi, bet jų išvaizda dažnai būna labai žmogiškai dvasinga“, – A. Macijauskas.

Gyvenimo universitetai:
„Žmogus yra toks, koks yra, ir toks, kokį save padaro.“

„Žmogaus likimą lemia visuomenė aplinka, kurioje augi, ir prigimtinių sugebėjimai. Vienas dalykas – prigimtis, genai, o visai kitas – suvokimas, kad save reikia padaryti“, – A. Macijauskas.

Nusipelnusi lietuvių kalbos mokytoja, visuomenės veikėja Bronė Dobinienė pastebėjusi Aleksandro sugebėjimus nuolatos ištraukdavo jį į saviveiklą. Jis du kartus dalyvavo dailiojo skaitymo konkursuose Kauñe ir tapo nugalėtoju. Fotomenininkas ir dabar tikina, kad tai tik jį ruosius mokytojos nuopelnas. Mokykloje Aleksandriui ypač sekėsi literatūra, savo draugams rašydaus literatūros namų darbus – rašinius laisva tema. Lygai tokiomis pačiomis sąlygomis augęs brolis, priešingai nei Aleksandras, linko į techniką – tapo inžinieriumi, o ne menininku.

Macijauskų šeima po karo labai vargo, neretai badavo, kentė neprieklių. Aleksandriui dažnai teko užsidirbtį duonos kąsniniui, o nuo sesiliukos metų pradėjo dirbtį gamykloje. Ramiai gyventi trukdė užsispypės, ryžtingas charakteris – mėgo pasi-mušti, ieškoti teisybės. Tik sulaukęs brandaus amžiaus supratė, kad pri-darė daug kvailysčių. Buvo, kaip pats sakė, duobėje, bet sugebėjo be niekieno pagalbos išlipti. Ne kartą galėjo žūti avarijose, skendo, su mašina nusivertė nuo kalno, o liko sveikas.

„Atsisveikinimas“. 1970 m.

Ji visada saugojo kažkokia antgamtinė jėga.

Iš bet kokios patirties Aleksandras visada stengesi pasisemti ko nors naudingo. Už muštynes ir chuliganizmą buvo nuteistas – aštuoniolikos metų suakty pasitiko Pravieniškių kalėjime. Tardymo izoliatoriuje įkalintas su 15 nepilnamečių pradėjo muštis dėl valdžios. Patys aršiausieji buvo atskirti ir uždaryti atskirai. Aleksandras keturis mėnesius praleido vie-nutėje. Per tą laiką perskaitė daugybę knygų. Kadangi dar mokykloje šoko, dainavo, tai ir kalėjime užsiemė saviveikla, važinėjo su koncertais po kaimus, labai sažiningai dirbo, nes įvykdžius normą 1,21 procentu die-ną kalėjime skaičiuodavo už dvi. O taip norėjosi į laisvę... Grįžęs į kalėjimą ištaigos surado ryžto išeiti iš gaujos.

Įgimtas veržlumas skatino prisitaikyti prie sudetingiausią aplinkybių ir visapusiai tobuleti. Po 1965 m., plečiant Kauno fotoklubo veiklą, komunistų partija nuolatos kontroliaavo darbą ir kūrybą, labai spaudė, grasinė. Nomenklatūros funkcionieriai atvažiuodavo ir kiekvienam fotografui individualiai aiškino, kaip galima dirbti, o kaip – ne. Įrodinėjo, kad tai, ką jie daro, yra neįdomu, nes remiasi buržuažinės pakraipos metodais. Tikėtasi, kad A. Macijauskas

jaunas ir dar ateis į socialistinio realizmo kelią. Reikėjo gintis nuo puolikų. Savo teisumui įrodityti nepakaliko praktinės veiklos, neužteko žinotyti pagrindinius postulatus. Reikėjo gilintis į teorią, domėtis, kas yra socialistinis realizmas. Kartais kritika ir mūsų dienomis nueina iki idiotizmo, todėl pats menininkas privalo ją suvokti, analizuoti ir įvertindamas tobulėti.

„Jeigu mes žinotume, kas yra likimas, žinotume, kas yra Dievas. Kiekvienas turi kažkur užrašytą tai, kas vadinama likimu, bet jeigu pats nepajudési, nieko ir nepasieksti“, – A. Macijauskas.

Dvasingumas – tai sielos kokybė

„Žvelgdamas iš abiejų filosofijų, tiek materializmo, tiek idealizmo, tvirtinu, kad dvasingumas yra sielos kokybė, jos idealizavimas, išsilavinimo lygis. O siela – žmogaus smegenų gyvas kūrinys, beje, nuolat kintantis“, – A. Macijauskas.

1973–1977 m., jau vadovaudamas Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyriui, A. Macijauskas sava-rankiškai, labai kruopščiai ir nuošir-

džiai studijavo Vakarų filosofiją iš marksistinių pozicijų. Ypač domėjosi Friedricho Nietzsche's „Štai taip Zaratustra kalbėjo“. Ši praktika atsakė į daugelį svarbių klausimų ir suformavo individualų požiūrį į pasaulio reiškinius. A. Macijausko dvasingumo sampratos teorija pagrįsta blai-viu mastymu ir realiais faktais. Ką tik gimusio žmogaus siela dar neturi kokybės. Jos īgaunama su praktika. Vai-ko sielą ugdo tévai ir visuomenė. Žmogus – visuomenės socialinės veiklos produktas. Be visuomenės poveikio jo elgsena būtų lygiam tokia kaip gyvulio ar žvériuko. Pasau-lio praktikoje yra daugybė pavyzdžių, kaip vaikai, užaugę miške, „iš-auklėti“ vilkų ar kitų gyvūnų, vaikš-to ne dviem kojomis, o laksto keturiomis, jiems visiškai nesuprantama žmonių kalba.

Asmens dvasingumą salygoja aplinka, kurioje jis egzistuoja. Si per gyvenimą išugdyta vertybė gali būti prarasta net tokiu atveju, jei žmogus propaguoja religijos tiesas, šventai tikti į Dievą.

Amerikoje kūrusio lietuvių foto-grafo Algimanto Kezio, kuris buvo kunigas, knygoje „Taisykime Viešpačiui kelius“ rašoma, kad mūsų sąmonė dar nepajęgi suprasti, kas yra Dievas. Tas pats ir kalbant apie dvasingumą – sąmonė nėra tokia tobula, kad jis suprastų.

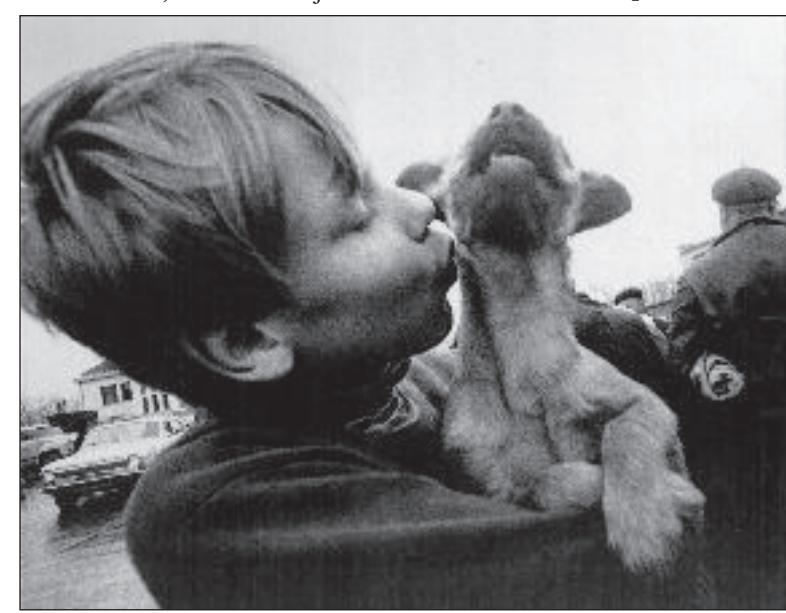
Humaniškas – lygu dvasingas. Toks A. Macijausko teiginys kilo ne iš idealizmo, bet iš materializmo filosofijos.

„Dvasingumą mes suprantame kaip gėrij. Dvasingumas – tai įgimtas jautrumas ir meilė gyvybei“, – A. Macijauskas.

Fotografija ir dvasingumas

„Viena iš elementarių priemonių dvasingumui išreišksti yra reportažas. Kiek žmogus dvasingas, tiek jis randą dvasingumo bet kokio žanro foto-grafijoje“, – A. Macijauskas.

Fotografija gali padėti ugdyti žmogaus dvasingumą. Tačiau svarbu, kokia ji. Smurta, gryna ją pornografią propaguojanti fotografija, ku-

„Lietuvos turguose“. 1975 m.

„Lietuvos turguose“. Alytus. 1971 m.

rios tikslas žadinti gyvuliškumą, instinktus, nepadeda. O humanistinė, pavyzdžiu, lietuvių, akcentuoja gėrį, dvasingumą. Tai pripažino daugelis užsienio šalių meno kritikų. Ši tendencija pasamoningai juntama daugelyje A. Macijausko ciklų. Humanizmo abėcėlė vadinas „Veterinarijos klinikas“ kai kas kaltina atviru žiaurumu. Tačiau pirmapradis serijos tikslas – per skausmą išgelbėti gyvę. Skausmas žmogui duotas ne tam, kad jis kankintusi, o kad būtų įspėtas, kad saugotusi. Šioje serijoje prioritetas skiriamas ne žmogaus-individu dosnumui aukštinti. Cia iki debesų iškeliamas žmogiškojo faktoriaus santykis su mažaisiais mūsų broliais – gyvūnais. Apie kitą A. Macijausko ciklą „Atmintis“ Skirmantas Valiulis sakė, kad „kapinėse tylintys, dvasingi veidai daugiau pasako, negu iš visų skylių ir pakampių pluriplantis gyvujų pasaulis“. Netgi serijoje „Atgiję medžiai“, kur nematomie jokio tiesioginio žmogaus dominavimo, žiūrovo sąmonę veikia prieš gamtą nukreiptos, kartu ir antihumanistinės žmogiškojo faktoriaus veiklos padariniai. Nuotraukų poveikį stiprina retoriškas A. Macijausko klausimas: „Medžiai miršta žiūredami į dangų. Ar atleis jie savo budeiliui žmogui?“ Nuo mažens literatūrinėj gebėjimų turintis fotomenininkas dažnai savo albumus papildo jausmingais, kartais sarkastiškais tekstais.

Kaip šimtapcentiniams realistui A. Macijauskui pavyksta techninėmis priemonėmis nuskenuoti dvasingai sielos švytėjimą? Kaip fotomenininkas geba atrinkti materialios realybės objektus ir paveikti giluminis mūsų sąmonės bei pasamonės klodus?

Humaniška ir dvasinga fotografija ne ta, kurioje žiedeliai žydi, raudoni mergelių skruostai spindi – tai banalus požiūris. Humaniška tokia fotografija, kuri skatina judeti pažangos ir gėrį link, kuri nepropaguoja karū, žudymą, turų troškimą bet kokia kaina. A. Macijausko nuotraukose žmonės nepozuoja ir nesistengia viešai eksponuoti dvasingumo – jie tiesiog gyvena. Cikle „Kaimo turgūs“ užtektinai egoizmo, tačiau rodyti žmonių ydas gali tik dvasingumo pojūtį turintis menininkas. Fotokamera A. Macijausko rankose įgau-

na pavydėtiną galimybę atverti ir apnuoginti žmonių, net daiktų sielas. Jautresnis žiūrovas po objekto išore gali pajusti pulsuojančią vidinę materialių daikų energiją. Nejučia kyla klausimas: gal ir duona ar bet kuris kitas objektas, prie kurio prisiliečia žmogaus rankos, turi sielą?

A. Macijauskui ne kartą kilo klausimas, kaip įvairiapusiskai parodyti žmogą, atskleisti, kas slypi jo viduje, kas kaunasi tarp dosnumo ir gobumo, tarp meilės ir neapykantos. Yra dvasingų žmonių, kuriuos dėl fizinės sandaros ir išorinių požymių sunku tokius pavaizduoti. O gali būti ir priesingai. Menas stengiasi pagauti žmogaus sielą, o ji būna ir juoda, žiauri, gyvuliška. Prancūzijoje, vienoje vokiečių fašistų karininkų portretų parodoje, užkariautojai parodyti rimti, susimastę, iš pirmo žvilgsnio – humaniški žmonės. Bet juk jie kankino pasiprieseinimo dalyvius, naikino žydus. Žmogus visada prieštaringes. Akimirką jis gali būti dvasingas, ir tai įmanoma užfiksuoti nuotraukoje, panaudojus šviesos, formos ir techninių priemonių galimybes. Bet šis asmuo nėra visapusiskai dvasingas. Tai tik laikina personažo būsena.

Aleksandras iš ilgametės patirties žino, kad kartais tų pačių žmogiškų bruožų, kuriuos galime parodyti fo-

tografijoje, turi ir gyvuliai. Įdomu, kad jo širdžiai miejoje gyvuliu temoje buili lengviau parodyti turintį dviuos kibirkštį negu kiaulę dėl paprastų išorinių savybių – jos akys mažos kaip plėšiklo, žandikauliai atsiikišę. O žmogaus viduje slypi tiek Dievas, tiek velnias, tarp jų vyksta amžinai kova. Dvasingesni būna žmonės, sukaupę gyvenimiškos patirties, arba nekalti valkai, dar nesutępę savo gyvenimo blovais darbais.

Aleksandras apgailestauja, kad fotografijoje nėra tiek daug planų, formų, galimybų kiek kine, todėl ji ne taip tinka dvasingumui perteikti. Juk kinas apima ir literatūrą, ir dailę, ir teatrą, ir muziką. Jis daugiausia gali pasakyti apie žmogų. Nepaisant tokiu fotomenininko argumento, jo nuotraukose alsuojantis herojų dvasingumas prieš kelis dešimtmecius ir dabar skiriasi kaip diena ir naktis. Žvelgiant į skirtingu laikotarpio fotografijas atrodo, kad anksciau turbus buvo natūrali ir neatskiriamai kaimo gyvenimo dalis, dvišinus bendravimo vieta, o šiandieniniamame mieste turgaviečių prekyba tapo tiesiog be dviasi pasipelnymo šaltiniu. Nors nerkis iš kailio – dvasingos fotografijos iš to neišpeši.

Žmogus be galio sudetingas... Menininkas sugeba parodyti tiktais jo apvalkalais – kaip kiausinio lukštą. Talinginges meno kūrėjas pajegia jį pramušti iki baltymo, bet ne iki trynio, nes šis – jau visuma. Tai gali padaryti tik visapusiška informacija. Galbūt mokslas, ištyrės smegenis, priartės prie trynio.

„Žmogaus išvaizda – tik lukštas. Joks portretas neatskleidžia žmogaus paslapties, kol nežinom, koks jis viduje“, – A. Macijauskas.

Stereotipai

„Menininkui labai sunku atsiriboti nuo stereotipų“, – A. Macijauskas.

Stereotipas yra vertinimo kategorija. Menininkai dažnai nori ištiesti vartotojų stereotipui. Besidomintys menu galvoja – kaip tvirtina dauguma, taip ir turi būti. Menininkas mąsto – jeigu taip yra, gali taip ir nebūti arba gali būti kitaip. Dėl to menas ir tobuleja.

Fotografas, modeliuodamas šviesą, ieškodamas neiprastų formų, išryškindamas kai kuriuos bruožus, gali padaryti fantastišką net visiškai be dvasio žmogaus portretą. Taip yra todel, kad žiūrovas žino trafaretą, kaip turėtų atrodyti. Žiūrint į portretą galima pasakyti keletą charakteringu žmogaus bruožų. Taigi fotografas tą patį asmenį pajęsus parodyti kaip gyvuli arba kaip Dievą.

Šimtmečius galvota, kad visas žmogaus savybes sudaro širdis. Net kai kurios senosios religijos, besivaduojamos stereotipiniu mastymu, širdi laidojo atskirai nuo kūno kaip žmogaus tapatybės objekta, o smegenis išmesdavo. Deja, jie klydo. Mūsų laikais galima persodinti mokslieninko širdį kitam žmogui, bet šis ne-

„Mano mama Jadvyga“. 1968 m.

pradės kitaip mąstyti, nepasidarys mokslieninkas dėl paprastos priežasčių – viskā tvarko smegenys.

„Poezijoje dažnai sakoma: „Aš Tėvynė ūžiūrė atiduodu, meilei ūžiūrė atiduodu.“ Tačiau ūžiūrė – eilinė pompa, tik kraują varinėjantis organas. Kartais skaitydamas eleračius megstas pasilinksanti – vietoj žodžio „ūžiūrė“ idėja „pompa“. Išeina labai įdomūs dalykai...“ – A. Macijauskas.

Religija ir dvasingumas

„Senasis Testamentas nėra dvasingas, nes ten pats Dievas išsirinko vieną tautą – žydų – rėmė ją ir leido žudyti pagonis. Išvaizduokite tėvą, kuris dėl kažkokio pykčio proveržio ar pasakyto vieno savo sūnaus bėgo žodžio liepia jį nužudyti kitam sūnui“, – A. Macijauskas.

Kas yra religija? Tai viltis. Žmogus ją sukūrė, kad tikėtų: šioje žemėje viskas nesibaigia, jo egzistavimas nėra laikinas, o siela gyvens kitame pasaulyje. Vilties poreikis gali atsirasti pačiose netikėčiausiose situacijose. Tikintiems žmonėms lengviau išverti paskutinę valandą. O netikintys, kaip garsus kino režisierius Ingmaras Bergmanas, atsakė: „Aš manau, kad manęs tiesiog nebus.“ Ir jokio dangaus. Lieka vien jo darbai ir tai tik tam tikram laikui, kol jie vienomenei reikšmingi.

Pasak A. Macijausko, religijos labai skirtinges. Hinduistai mano, kad žmogaus palaikus reikia sudeginti, o krikščionybei tai smūgis, nes paskutinę teismo dieną visi turi prisikelti su kūnais. Todėl Bažnyčia piktinasi, kad Lietuvoje statomi krematorijai. Apie musulmonus – kita istorija. Būtų gerai, jeigu ne jų įsitikinimas, kad kitatinkis reikia sprogdinti ar žudyti. Kuo čia dėtas dvasingumas? Čia tik materialūs išskaičiavimai, valdžios troškimai. Visi puikiai žino – kol krikščionių dvasininkai turėjo valdžią, iki XVII a. prancūzai atskyre Bažnyčią nuo valstybės, jie žudė, degino, kankino žmones. Neva už raganavimą ir pan. Baisiausias dalykas, kad Dievo vardu sunaikinti tūkstančiai pagonių. Senajame Testamente Dievas dažnai kartojo Mozei: „Išžudyk visus, kas įžeidė mano vardo.“ Dėl religinių įsitikinimų „Dievo vardu eti žudyti tautas“ sunaikinta atekų kultūra, nušluoti nuo žemės paviršiaus tūkstančiai pagonių kultūros paminklų. Kiekvienos ideologijos istorija turi juodų dėmių. Komunizmo kūrėjas K. Marksas teigė, kad yra tokios grupės, pavyzdžiu, čigonų, kurias reikia sunaikinti, nes jos genetiškai, proto atžvilgiu taip atsilikusios, kad naujai visuomenei netinka.

Vis dėlto religijoje yra ir labai dvasingų dalykų. Dievo Sūnus Kristus buvo didžiausias humanistas, bet kiek Jo idėjos taikomas praktikoje? Tikėjimas Kristumi išplito dėl to, kad tai daliai žmonijos, kuri Jį priėmė, reikėjo gėrio. Lietuvoje tikru dvasingumo pavyzdžius gali būti Tėvas Stanislovas. Jam nerūpėjo žemiški turtai, nors dėl Bažnyčios kariavo ir materialinės gerovės fronte. Šitame pasaulyje materijos neisvengsi. Tačiau prieštarininga reakcija kyla, kai matai, kad Dievo idėja naudojama tik praturtēti.

A. Macijauskui teko būti šintoistų šventyklose Japonijoje, todėl jis tikina, kad šintoizmas – tikriausia žmogaus dvasingumo išraiška religijoje. Eidamas į šventykla įveiki nepatogų akmenukų kelią ir apmasta savo gyvenimą, problemas. Apsivalymas vyksta be jokio aukso ir prabangos.

„Yra taikliai pasakyta, kad žmogų lengviau užmušti, negu suprasti. Kodėl Kainas užmušė Abelį? Todėl, kad jie nesuprato vienas kito. Jei būtų išsiaiškinę, gal ir mūsų karta nebūtų žudikų karta, juk visi esame Kaino vaikai, nes Abolis nepaliko palikuonių“, – A. Macijauskas.

Igimta intuicija

Mene svarbiausia intuicija (pagal Eriko Eriksono filosofiją). Ji panaši į

šuns pojūti, kai gyvūnas žino, kaip elgtis, kada šeimininkui ranką laižyti, kada ji pulti, pjauti. Kurdamas fotografiją „Ratas“ A. Macijauskas suvokė, kad taip reikia daryti, nors neišmanė jokių teorijos. Todėl įdomiausiai jo kūrybos pradžioje dar intuityviai sukurti darbai. 1965 m., kai Istorijos muziejue buvo rengiama paroda, atžiavę Antanas Sutkus pasakė, kad padydi tik vieno darbo – A. Macijausko „Rato“. Tai buvo visiškai naujas dalykas, bet Antanas jau tada suvokė, kad pasitelkus formą galima sukurti stebetinį dalykų. Žurnale „Modern fotografij“ apie šią fotografiją parašyta: „Mes nežinom, ką autorius norėjo tuo pasakyti, bet tai yra įdomu.“

„Aš esu egoistas atrinkdamas nuotraukas. Net jeigu labai abejonu, pasitikiu tik savo intuicija ir niekam nepatikiu darbo, nuo kurio priklaujys galutinis emocinis poveikis“, – A. Macijauskas.

Senatvė

„Aš pirma pajuokausiu apie senatvę – sako fotomenininkas. – Tai laikotarpis, kai pats sau smirdi. Situacija, kai autobuse, kuriame daug pensininkų ir vienas jų pagadina orą, o visi turi vilties, kad tai padarė ne jis. Aš labai skeptiškai žiūriu į senatvę. Netikiu visais tais ditirimbais: „Kaip gražu būti nusenusiam. Kaip gražu užbaigti gyvenimą.“ Jeigu žmogus neturėtų atminties, viskas būtų gerai. Bet kai žinai, kad pries 5 ar 10 metų galėjai lengviau judėti, turėjai dar ką nors, negali nematyti skirtumų.“

Paminklas už dvasingumą

A. Macijauskas visą gyvenimą kovojo – už savo, už Kauno fotografijos galerijos išlikimą. Juk „didžiosios prichvatizacijos laikais“ jis galėjo įforminti vertingas, miesto centre esančias Kauno fotomenininkų sąjungos patalpas kaip kūrybines dirbtuvės, o paskui parduoti, kaip tai ivyko Alytuje, Šiauliuse, Panevėžyje, Marijampolė... A. Sutkus buvo įsteigęs Fotomenininkų sąjungos skyrių su puikiomis patalpomis daugelyje miestų. Tačiau jos nebuvo išsaugotos dėl fotografių „patriotų“, kurie keikė A. Sutkų kaip komunista. Bet vos tik atsirado galimybė prieiti prie piligelių, visa lietuvybė dinga. Kauno fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius kompleksu likutinė vertė – 80 000 Lt. Tokią sumą Kauno fotomenininkų galėjo patys surinkti ir jį nupirkti. O tuo metu visi dokumentai buvo parengti norint parduoti patalpas vienam žmogui. Tik jis turėjo privatizuoti. Bet „idiotas“ A. Macijauskas nekvietas įsiveržė į posėdį ir ištraukė popierius, pareiškęs, kad jie neturi teisės to daryti, nes 1997 m. buvo įsteistas Ministerystės Tarybos potvarkis, jog panaudą turinčioms sąjungoms patalpos atiduodamos nuosavybės teisėmis. Posėdžio metu savivaldybėje nė žodžiu neužsiminta, kad Fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius turi padaujamas.

Čia tik vienas iš daugelio pavyzdžių, tačiau, pasak A. Macijausko, tai buvo prasmingas jo gyvenimo periodas.

Jeigu paminklas yra aukščiausia dvasingumo įvertinimo išraiška, Kauno fotografijos galerijoje reikia pastatyti paminklą A. Macijauskui.

„Laisvoje rinkoje mes visi žvėrys, kas stipresnis, tas iš kito atėmė“, – A. Macijauskas.

P. S. Tesdami straipsnių ciklą „Tiltas į dvasingumą“ ateinančiais metais planuojame publikuoti lyriškojo Romualdo Rakausko erotinius atsivėrimus ir straipsnį apie Rimaldą Viškraitį, parodantį išdraskytas kaimo žmonių sielų žaidzdas, skelbiantį pavojaus signalą: „Gelbėkite mūsų sielias!“

Arvydas GENYS**Šeštoji stotis**

Net jei mintis nelėks šviesos greičiu,
tikėk, pasieksi šeštąjį stotelę.
Bet kūnas dar negreitai taps Žodžiu.
Ir kol keleivis šiurkščią sielą kalbins,

klausykis. Susikaupk. Kol kas pamiršk:
labiau rūpéjo kelias ar nakvynė...
Manei, šviesos sparnais pralėksi virš
bevardės dar vietovės, sapno vyną

užslėpęs priešaušriui, kai staugsi su vilkais,
kai žemę nemigos jau kaustys gruodas...
Tu pavargai. Nes kelią pats vilkai,
paklydės tarp pagundų ir paguodų.

Kas – kelias? Tavo taip ir tebūnie...
O tai, ką neramiai rinkaisi, – laisvė?
Kažin ar lėks šviesos greičiu mintis,
jei niekinai keleivio sunkią lazda.

Galbūt žinai: Veronikos skara –
tik Veido atvaizdas arba pusiaukelė.
Greit vakaras kurtus. Net vakare,
net gūdžią vilko valandą keliauki...

Lango be kryžiaus meditacija

Rudenipop mano šermukšnis (kasryt
jį pasveikinu pro savo langą) primena tik
klaustuką.

Kas bus? Dar nuogesnis rudo. Prisidengs
pašiurpsiom svirbelių plunksnom.
Mano plunksnakotis nedaug čia pakeis.
Bent užmaišys šypsančią saulės ochrą.

Bet man svarbiau šiurkštusis šermukšnio
ženklas,
jo šakelių pašnekėsys ir spalvų metamorfozės.
Tegu bent nubaidys nelabqas mintis,
kur visa kilpojas, užsimerza ir vėl atsimerza.
Lapelai, panašūs į miniatiūrinius paparčius,
beviltiškai slepia nukarusias kekių krūtis.

Deimantė DAUGINTYTĖ**Tylos aukojimas**

Pardaviau motinos žiedą:
viskas buvo kaip dabar.
Vėl ir vėl jaučiausi nuolatos
esanti kaip niekad gyva.

Tėvą radau prie ryto
laikraščių, vakaro
žinių, tylaus galvojimo,
kad yra visų neatsakyta mišlė.

Pardaviau motinos žiedą.
Iš kur galėjau žinoti, –
nebuvau dar prasidėjusi.

Apie jėgos nukreipimą

I tą dieną neužraščiau turbūt nieko.
Nebent save, laukiančią, kol
kas mes monetą į fontaną, –
taip irodys norų gyvenimą,
kuriuo tikiu kliudydama
vandens paviršių,
lyg balandžiai nuskendę – dangų,
igarsinantys išėjusius pasivaikščioti dievus.

Apie pasalą

Moteris, laistanti gėles per
XX amžiaus literatūros paskaitas,
sulieja dėstytojo veidą.

Tik po Ilgių, lapams išskridus žiemot,
anas šermukšnis lange – jau be kryžiaus –
primins pašiurpusias r karūnėles ar tašką ant i.
Kol po nurimusiai mano vokais ir liks taškas.
Tik tobulas taškas
erdvėjančioj, dar šiurkščioj tuštumoj.

O tas lango kryžius – seniai ant giminės
kapelių.

Laiškas virš Sarmatijos

Menant Giedrę

Sesuo įskaudinta, nuraudės iš sarmatos
vis nesulaikiu laiško iš Sarmatijos...
O gyvą balsą gniaužianti širdie,
kodėl tyli, neatsakai, širsti?

Laiškanešys prošal... O juk tikriausiai
pati žinai, kaip gyveni. Neklausiu,
ar griši... Tik varteliai atlapi.
Ant jų jurginai it lietaus plepiai.

Dažnai gimtinė – sapnas, Grįžulo žvaigždės
svidėjimas... Lyg ant kaktos uždės
kas vėsų delną vakaro alsaus...

Laiškanešys prošal... Jau pailsau
tiket ir laukt, nuraudės iš sarmatos
vis dar klajoja laiškas virš Sarmatijos.

Miestelio tiltas

Vis tiek labiau guodiesi, nei geidi
tos vasaros gedédamas. Ji miršta,
apsikabinus svérę milžinišką.

Miestelį budina sirenos ir gaidys.
Jau lekia debesis prošal lyg plunksna.
Ar spėsi užrašyti lengvą liūdesį?

Ar užrašysi vizijas, sapnus
ir prabudimų vėsių šviesą?
Jau miršta vasara. Ir jos riešai atvėsta.

Pasimetusi erdvėje
ir nerasta, neieškota
skelbimų lentose –

visa nupiešta
tiksliai kaip
amžiaus suglostytos
raukšlės.

Kito ryto kelionė

Lyg kine sustabdytas
kritės
lapas priminė
laiko nepastovumą,
geleži, spaudžiamą gležnų rankų,

kurios nemiršta
pabaigoje
vasaros, pažinusios

mane, –
šis laikas, jo
nežinojau lauksianti, yra –
visko atsakymas – šviesa.

Kopėčios dangop

Ties fakulteto skliautu,
kur galėtų vykti angelų paradas,
su varinėmis žymių filologų
galvomis vietoj nimbu,

Pajuosta baltosios lelijos, likimus
pradžiuginę trumpam. Orai jau niurzga.
Ar kas supranta graudų rūstį?

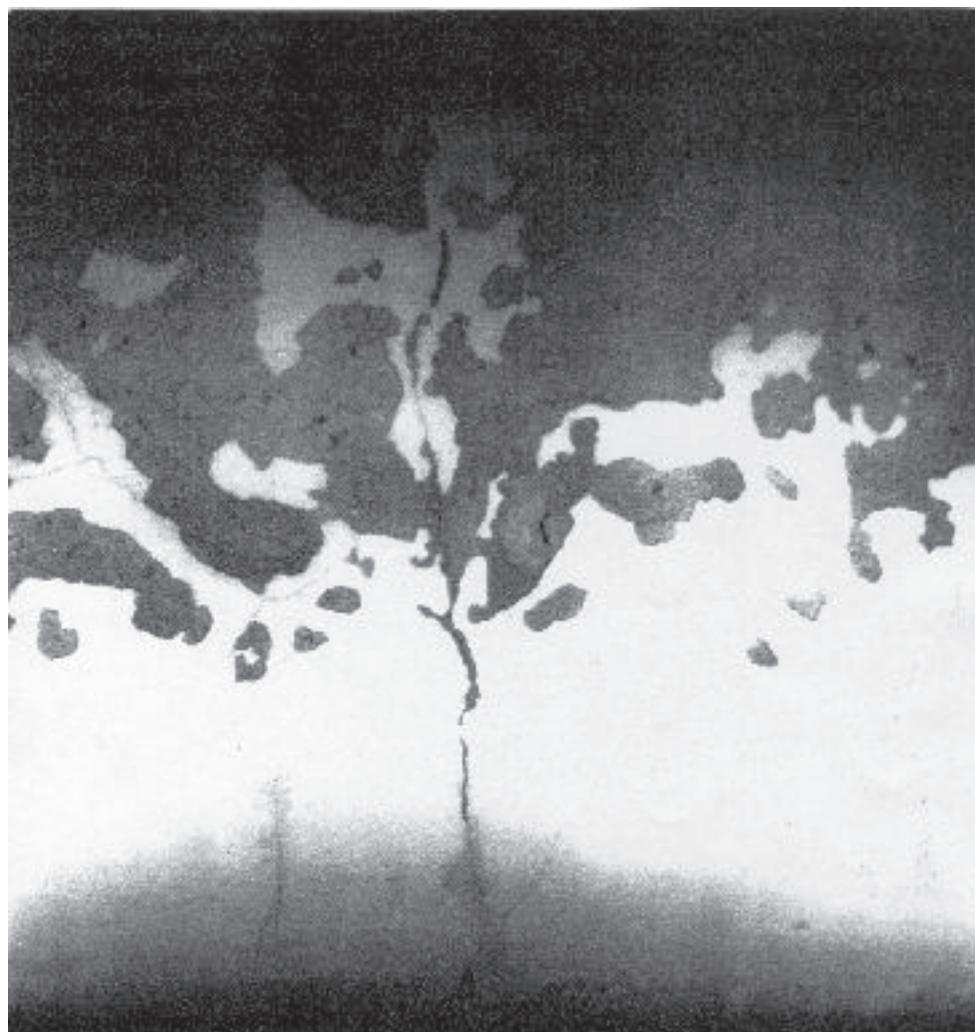
Greit vakaras. Šešliais prabangiais
per tiltą sliuogia paukščiai paskutiniai,
per tiltą, tylantį ir seną.

Keliaujantis

Toliau nuklydės, už kiekvieno vingio
tu nustemb, jog tolumos erdvėja.
Ir jauną veidą jau apglamžęs vėjas
yra skurdžios kelionės brangenybė.

Ne regimybė, – dega tikras lobis...
Širdies versmė jau troškiliu pavirtus.
Tik mojantiems retų sodybų virtuos
atrodai pilkas lyg pernykštis lapas.

Sėslių sodiečių širdys uždaresnės.
Po gaiso lempa žodis neišsprūsta.
Pamoja... Ir keliauk. Argi tai rūstis?
Tik nemanyki, jog esi doresnis.

Galbūt anie – sėslieji – į kelionę
tėvus ir net vaikus jau išlydėjo.
O šviesios akys jų, užslėpę gėlą,
nulydi tolstantį per ruko liūną – – –

II

Vien kelio dulkes – visas tavo auksas,
sidabras – klodai debesų pilkieji.
O veidą jau apglamžęs amžių vėjas
tau šypsosi. Nedelsk – keliauki.

Kol ašara šyksti į dulkes tyška,
kol dar stebies, jog tolumos erdvėja, –
sklendi šviesop... Tarsi sapne – prieš vėją.
Nakvynės ieškai, bet regi tik mišką.

Nakvoki pamiskėj. Diena jau baigės.
Ir kirai krykia virš retų sodybų –
it perlų vėrinys... Versmė nedingo.
Surask – gaivinkis. Ir keliauk be baimės,
kol išpažisti troškulį ir alkį.
Ir švelnią šilumą akmens po galva.
Jau mėnuo kyla. Spinduliuoja kalvos.
Nakties šešlio paukštis sparną velka.

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

Ko vertas būty
ilgesys, jos visai nemylėtas.

Dabar lieka
iš kvapo atkurti tojo kūną, –
nes du žmonės yra
būti.

Bekalbant su Godo

Visos dienos yra, kol laukiu
sužeidžiančio mane lietaus,
kad galvočiau apie gėles, apie visas gėles –
vien žvilgsniu išspausčiau jų kvaptį

pasauliui, kurį prarandu negalvodama,
pametusi akmenuką bate,
kalbėdama svetimų balsu
esu be saves, kas iš tiesų,
ir negalėčiau būti.

Nuodai

CLANDESTINUS

*Nuodai
Tik viena naktis su jumis –
ir gaunat mane
Nuodai*

Meilės ryšys su velnio dukra

Konradas Lentas, „Nuodai“

Su K. mes nesimatėme jau ilgą laiką – bijau pameluočiai, bet apie penkerius metus. Gyvenome viename mieste, tačiau né karto nesusitinkome – aišku, išskyru patį paskutinį sykį. Is štai kaip tai nutiko.

Su K., galima sakyti, buvome pažištami nuo mažumės. Dažnokai mušdavomės, kaip ir priklauso normaliem berniukams; paskui pliekadavomės kaip jaunuoliai. Ko gero, mušdavomės ne ką daugiau, nei viisi kiti mūsų amžiaus vaikinai, tačiau per keletą metų tarp mūsų išskerijo abipusé neapykanta. Dabar iš to juokuosi... bet nenoriu užbėgti išykiamus už akių.

Mes mokėmės vienoje mokykloje, paskui studijavome matematiką tame pačiame institute (žinoma, jeigu mūsų mieste jų būtų du ar daugiau, neabejotinai būtume studijavę skirtinguose, kad net nesustiktume pertraukeliu tarp paskaitų metu), kur vienas kitam kreidavome visas įmanomas niekšybes: paviliadavome merginas, apkalbinėdavome – kiekvienas apie savo priešą šnekėjome tokium dalykų, kad ausys linko; apipildavome vienas kitą vandeniu iš chemijos laboratorijos čiaupų, o paskui – būtina viisa ko užbaiga: vienas kitam trankeime smukius. Apie mūsų priesiskumą tikriausiai žinojo visas miestas, galbūt net ir visa respublika – iš ką nors mažesnio mes ir nepreten-

davome. Tai mums teikė nepakartojamą šlovę, tad abiems ši neapykanta buvo naudinga, nepaisant to, kad kiekvieną kartą ji turėdavo labai rimtų pasekmių.

Beje, aš išsiaučiau; tačiau tai būtina, kad jums taptų aiškesni pasutiniai išvykiai, o būtent – mūsų susitikimas po kelerių metų, baigus institutą. Taigi viskas vyko šitaip: tą vakarą (tai buvo ne ką seniai nei vakar) as raimai, taikiai, nieko neužkludydamas, vaikštinėjau mieste, netoli Teatro aikštės. Vasaros pažiūra buvo nuostabi – su malonumu žvalgiausi iš gražias merginas, apsirengusias plonais paltukais ir palaikinėmis, neužmiršdamas patraukti cigaretės dūmo ir žingsniuoti lengvu žingsniu. Vakaras atrodė puikus.

Staiga netoli turgaus prie manęs prilikė žmogus paklaikiomis akimis – tik iš jo balto chalato nušiūciau, jog tai gydytojas.

– Meldžiu! – susuko jis, veldamas savo šviesius garbanotus plaukus. – Kokia jūsų krauso grupė?

Aš tiriamai pasižiūrėjau iš netikėtā pašnekoval:

– Na, pirma, rezus plius... O kam jums tai?

– Eime! – gydytojas jau tempė mane už ranką iš šalia stovintį namą. – Vienam žmogui būtina skubiai perpilti kraują, jo gyvybę kabuo ant plauko... Jūs negalite atsakyti, tai būtų nežmoniška! – baigdamas tiesiog išrėkė.

Aš nusiūpsyjau, bet nuėjau su juo.

– O kas gi, – pasidomėjau, – atsitiko tam žmogui?

Gydytojas duso, lipdamas laiptais i trečią aukštą:

– Kaip paprastai – gamybinių traumai... prarasta daug kraujų... Aš seniai būčiau davęs savo, bet netinka. Ir jo tėvų kraujas netinka. Todėl iš-

lékiau iš lauką... Dieve, kaip gerai, kad jus sutikau ir jūs neatsisakėte!

– Vieni niekai! – tariau ir palekšnojau jam per petį.

Ižengėme iš butą – ir čia aš vos nepargriuvau iš nuostabos: tarpduryje sutikau K. motiną; per pastaruosius metus ji pražilo, tačiau vis tiek ją pažinau. Lovoje, netekę kairosios rankos, gulėjo K. Jis buvo pusiau be samonės. Pasilenkiau ties juro ir kreipiauvardi; jis pasipurteri atmerkė akis. Jo veidas tuož per sikreipė iš pykčio, jis suriko, nors gydytojas ir K. motina stengesi uždengti jam burną:

– Kaip tu čia patekai, S.? Ko tau čia reikia?

Mane aplenkė gydytojas:

– Tai aš atvedžiau ši žmogų. Jo ta pati krauso grupė kaip ir jūs. Atlikimėme krauso perpylimą, netrukdykite man...

– Labas, K.! – malonai kreipiauasi, apnuogindamas savo ranką.

– Nejaugi tu iki šiol mane laikai savo mirtinu priešu?

– Aišku, S.! – nežmoniškai suklykė jis. – Né kiek tuo neabejoju!

– Laiusk pagaliau! – nusiūpsyjau ir pažvelgiau iš gydytoja. – Mes juk seniai nesimatėme, aš tau viska atleidau. Tai buvo vaikystė ir jauystė! Dabar mes suaugė žmonės.

– Ne! – jis visai raimai man prieštaravo. – Tu visada buvai mano priesas, toks ir liksi. Mes neturime nieko bendra; eik velniop su savo krauju!

Nusiūpsyjau ir atsisėdau ant kėdės šalia jo lovos:

– Baik! Mūsų net krauso grupė bendra, o tu sakai – nieko! Nesijau dink, K.: pasveiksi ir mes dar pakalbésime... Dabar tu klied...

– Ruoskitės! – gydytojas parenge aparatūrą ir prisartino prie mūsų. K. akys užsidėgė siaubu:

– Jūs ką, gydytojau, išprotėjote?! Juk čia – mano priesas! Aišku, jūs apie tai nieko nežinote... Juk jo gyslose ne kraujas, o tikriausiai nuodai! Nuo tokio perpylimo aš tik greičiau užsiversiu! Geriau nuveskite jį kuo toliau nuo manęs, aš jau kaip nors pats pasveiks!

Aš juokiaus iš tokios kvailystės, tačiau K., atrodo, iš tiesų buvo persigandės. Nuėjau į virtuvę, tuo tarpu gydytojas sugebėjo pakisti K. stiklinę vandens su migdomais...

Perpylimas, anot gydytojo, praejo puikiai – jis nuramino K. motiną ir pasakė, kad dabar dėl jo gyvybės galima nesijaudinti. Po operacijos K. motina mane stipriai pabuciamo, ir aš išėjau namo. Mane nuosirdžiai pralinksmino tokis vaikiškas mano „priše“ elgesys.

Vėlai vakare aš paskambinai jai ir pasiteiravau apie K. sveikatą; moteris pro ašaras atsakė, jog sūnaus savijauta gerokai pablogėjo, jis išvežė iš ligoninę praėjus dviejų valandoms po mano išėjimo. Kai jis atsipeikė palatoje, jis papasakojo sūnui, kaip aš jis išgelbėjau – dabar jam nereikia manęs laikyti priešu. Jis tiesiog pasiuto sužinojęs, kad jam perpiltas mano kraujas – rėkė, kad iš to nieko gero nebus, jog tie nuodai iš tiesų jis pražydys; keletą kartų prarado sąmonę, ir ligoninės vyr. gydytojas paprašė moters išeiti iki kito rytų. Aš atsiveikinai, padėjau ragelį ir sau pačiam netikėtai užmigau tiesiog krėslę.

Kitą dieną grįžės iš darbo vėl prisiminiu klaiką K. veidą, jo beprotiškus šukaliojimus ir išsišokinimus. Iki šiol jis mane laiko savo mirtinu priešu! Nejaugi jo vaikystė dar nesibaigė? Dieve mano, kaip juokinė! Kiek metų jau praėjo nuo tų linksmyų laikų, o K. iki ausų ištrigės juose. Nusispjoviu ant grindų – argi vertėjo vakar vaidinti tokią ko-

mediją; visi tie šūksniai dėl „pilktybinio kraujo“... Bjauru žiūrėti, kai suaugus žmogų gelbsti it kūdikį – na, priimk lašelį jo krauso už téti, už mamą... Tfu!

Prisiminiau, jog ši vakar žadėjau paskambinti K. motinai; tam buvo pats tinkamiausias laikas. Tačiau netikėtai pas mane užėjo N., pažystamas nuo instituto laikų, panasai kaip ir K., tik jis man nejautė jokių priesiskų jausmų – aš apsirengiau ir mes kartu praleidome laiką (apie dvi valandas) vienoje pietinėje miesto dalies kainvėje. Kai pagaliau prisiminiau savo pažadą K. motinai, jau buvo gana vėlu, tačiau išsidrąsinau ir užbėgau į artimiausią telefono būdėlę.

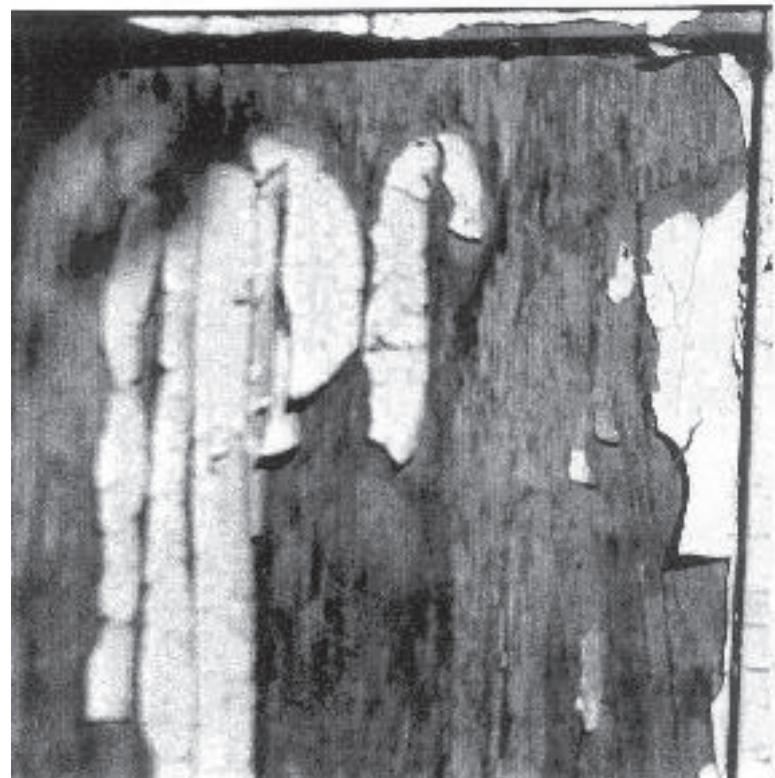
K. motina man atsake gailiomis ašaromis:

– Mano sūnus prieš kelias valandas mirė ligoninėje!

– Susimildama! – šūktelėjau šiurpdamas. – Juk jo gyvybei jau negrėsė pavoju!

– Žinau, – pasikūkiodama atsakė moteris. – Gydytojai įtaria keistą dalyką: jis buvo išsitikinęs, kad jūsų kraujas nuodingas; jis nuolat tai tvirtino ligoninėje, kartojo, jog greitai mirs. Mielas S., aš jūsų dėl nieko nekaltinu! Jūs norejote padėti... Gydytojai tvirtina, kad jis turėjo labai ištobulintą savitaigos jausmą, kuris jis ir pražudė...

Aš pakabinau ragelį ir, išėjus iš telefono būdėlės, nusikvatojau – kažkokiai senutė net davė man pastabą, girdi, jaunas žmogau, nedera taip garsiai juoktis. Tada pridengiau burną ranka, bet nesusilaikiau – susiuokiau dar garsiau.

Rimando MALECKO iliustracija

rai išsitaikė šiame gyvenime, kad visai nenori su juo atsirokeikinti, o tai, girdi, nėra gerai. Jai išėjus planetoje nuvilnijo nemenka savižudybių banga, ir jei Viešpatis Dievas nebūtų laiku atejės asmeniškai išspiarinti, žadėdamas seną bausmę už tokią veiklą, žemė būtų tapusi tuščia ir negyva – kaip senovėje iki žmogaus sukūrimo.

Reikaiai puikiausiai klostėsi, kol... kol piarininką aplankė keistas, žilais ilgais plaukais apaugę senis bepročio akimis ir paprašė išspiarinti pasaulį, kuriame jis mato žmonijos ateitį... Tai iškart ir buvo padaryta.

Cia iš tiesų jau galima ir baigtis pasaką, nes daugiau jokių duomenų nei apie piarininką, nei apie jo išspiarintą pasaulį, nei apie patį piaro užsakovą nėra. Netgi futuristines pasakas įprasta užbaigti moralu, todėl pasakysime taip: nėra blogio be gėrio, tačiau, kai iškiša piaras, tarp gėrio ir blogio dingsta riba.

*Iš rusų kalbos vertė
Dainius SOBECKIS*

I nuostabu tolj
aš pradedu
keliaut

J. Entin

Mūsų pasaka prasideda išprastai – kam gi griauti tradicijas? Gyvenome tokis man'as. Jis buvo akmenskaldis, bet trečiame kurse už skolas išlėkė iš profeks... ir émė keisti profesijas kaip kojines: bandė būti filosofu, rašytoju, teologu, verslininku – tik be jokios naudos save ir visuomenei. Net mágino tapti dizaineriu – tik koks dizaineris iš nevykusio statybininko? Tai tēsesi, kol jis émėsi žurnalistikos. Tuomet likimas jam ir pateikė ilgai lauktą staigmeną.

Beje, būtų galima pasakyti, kad pati žurnalistika jį mažai domino: mūsų herojus nerašė straipsnių apie ekonomikos krizes, pensijų didinimą ar abortus. Jis traukė kita šio verslo subtilybę: per viešuosius ryšius ką nors kuo nors sudominti, kad pavyktų brangiai parduoti savo darbą. Pasakyta – padaryta: draugų padedamas sukūrė komercinę WĒB svetainę www.propiariu.com, čia visiems siūlė piaro paslaugas pagal savo tarifus. Kadangi nutarė tik uždarbauti, pasižadėjo net nesusimąstyti apie galimus pasiūlymus. Jis domino vien atliekamo darbo kaina.

Pradžioje nebuvó jokių pasiūlymų. Vėliau iš jo paštą atėjo kaž-

kokios nežinomos firmos paraikė reklamuoti jų produktą – skalbiomo miltelius medvilniiniams audiniams. Mūsų man'as padirbėjo prie teksto apie pusvalandį ir išsiuntė jį į TV, radiją, nepamiršdama ir periodinių leidinių.

Ivyko stebuklas. Jo reklaminis tekstas tiesiog sukelė sprogimą drabužių cheminio valymo priemonių prekyboje – žmonės masiškai puolė pirkti miltelius, dėl to gamintojas, iškart tapė žinomas viame pasaulyje, dosnai sumokejo mūsų herojui. Neabejotina sekme užaugino sparnus, ir jis émė laukti naujų verslo kontaktų.

Vėliau iš mūsų veikėjų kreipėsi šalies vyriausybė prašydama išreklamuoti ją tautai, kuri jau seniai ja nepasitiki. Valstybės sau-gumo duomenimis, brendo nauja revoliucija. Pareigūnai piarininkai paaškino apie konfliktus; tai jo nuopelnas, kad bin Ladenas pagaliau nulipo nuo Jungtinės Valstijų sprando, o šios savo ruožtu uždraudė homoseksualizmą, išsiūsdamos visus jo šalininkus į Olandiją. Visiems buvo gerai, o po ménésio tokio piaro žmonės tapo labai laimingi, nes kiekvie-

Lietuvos rašytojų sąjungos organizuojama Kūrybos akademija gabiausiams jauniesiems filologams ši rudenį vyko Palangoje. Čia pateikiamas tekstas – vieno iš penkiolikos dalyvavusių jaunuju akademininkų bandymas apibendrinti savaitės žinias ir potyrius.

Geriausia – dvitaškis

Marius Povilas MARTYNENKO

Josifas Brodskis paskaitoje, kurią skaitė atsiimdamas Nobelio premiją, citavo Marko Strando atsakymą į Adorno klausimą: „Kaip galima kurti muziką po Aušvico?“ – „O kaip po Aušvico valgyti priešpiečius?“ Pasibaigus Rudens akademijai kyla toks pat klausimas. Tai perdėtas palyginimas, tačiau važiuojant namo atrodė, kad kelionė truks tiek, kiek ir pats žmogus, nes save ankstesnėje būtyje ir buityje neįsivaizduojo. Atsiivėrės kūrybos ir kūrėjų pasaulis sukrečia, perkeičia. Akmens, kurių Aidas Marcénas patarė pasirankioti pajuryje, ir Ričardo Šileikos dovanotas smėlis iš Odensės ir Brazilijos keliaujant atgal rodėsi esantys vienintelė patvari žemė po kojomis.

Kai patirtus įspūdžius paveikė laikas, suvokiau perdėjės savo būseną. Grįžus stebina įprasti dalykai – lengvai atsirišu batus, valgau, esu. Bet nesinori, kad viskas būtų taip lengva. Po Giedrės Beinoriūtės filmo „Vulkanovka. Po didžiojo kino“ peržiūros A. Marcénas kalbėjo, kad kinematografijos meno atstovams kyla etinis klausimas dėl žmonių, kurių gyvenimus paveikia filmavimas, vykės jų aplinkoje. Jiems parodoma kitokia realybė, jų akimis – kur kas geresnė, ir tai virsta psichologine trauma. Juokavau teigdamas, kad Rašytojų sąjungai turėtų kilti panašus klausimus dėl moksleivių, mokomų Rudens akademijoje. Lieka tokis ryškūs įspūdis, kad jauciu savo tišką kaltę, taip lengvai įsigyvendamas į gimtąją buitį savo pakitusia būtimi. Kita vertus, pernelyg nenutolstu – gyvendamas sostamiesi turiu progą toliau mokyti lankydamasis sąjungoje. Šiek tiek liudina prisiminus plunksnos brolius ir seseris iš atokesnių šalies kampeilių.

Iš Ričardo išmokau vieno svarbiausių dalykų savo kūryboje – rašyti vienam žmogui. Tarsi Dorotė – pastebėti stebuklus mažuose dalykuose ir įžvelgti paprastumą dideliuose. Dar jo įkvėptas pasikeiciā elektroninio pašto adresą į žaismingesnį, sunkiau nuspėjamą. Norėjau ir naminio, bet aprimau.

Aidas, stuobrius verčiantis poetais, sakė, kad kūryboje turi būti matomas mūsų veidas, o ji kurti skatinėti. Ir „teisingai“ rinkti akmenis. Skyrė daug dėmėsio kiekvienam individualiai, todėl tą patirtį sunku apibūdinti bandant ka nors apibendrinti.

Benediktas Januševičius, įvardijamas džiazuotoju poeziuje, man priminė vieną skambią, sparnuotą frazę – tyliausiai balsai turi garsiausius protus. Su plunksnos draugais kalbėjome, koks įspūdingas skirtumas tarp šiaip Beno ir Beno, skaitančio savo kūrybą. Stebino jo atkaklumas, apie kuri pasakojo kiti. Man artimas jo požiūris į kūrybą, visiškas susitelkimas vien į idėją, nemastant, ar ji bus sekminga. Iš dalies artimas dėl baimės, kad mano kūryba bus visiškai nenusisekusi, taigi bent jau kurti bandysiu su benišku užsidegimui.

Antanas A. Jonynas per paskaitą nedaug kalbėjo, labiau domėjosi mumis, bandančiais rašyti. Sakė, kad rašymas yra amatas, kurio, kaip ir visų kitų, reikia mokyti, ir per tą pokalbi buvome maloniai „ižanginami“ į amato pradžiamokslį.

Kitiems lektoriams jaučiu dékingumą už visas pamokas – apie stilius, kaligrafiją, materialų pasaulį, kiną ir kūrybą, bet tinkamai padėkai reikštų kelių tekstu kaip sis. Teigiu daug išmokęs, bet tai dalykai, padarę man didžiausią įspūdį, jais aš žavėjaus. Nežinau, ar tai néra tik deklaruojamos pamokos. Turiu pats daugiau pereiti, kad galēčiau sakyti daugiau išmokęs.

Gal tai tik įaudrinta mano vaizduotė, tačiau stebédamas lektorius suvokiau, kad poetiškas yra kiekvieno žmogaus gyvenimas, ne tik grožinės literatūros veikėjų. Kažkas susiduria su stepių vilko dilema pernelyg nutoles nuo sociumo ir suvokęs, kad visiškai į jį negriš. Kitas žmogus gyvena idėja čia, kur tik saujelė žmonių pripažista ar vertina tokį gyvenimą. Vienas nuostabus savo mažumu, iš jo plūsta žmogiška šiluma, bet būtent dėl to mažumo pasaulis neatkreipia į jį dėmesio. Žmogus su šypsena, kuri tokia

Įvertinama ir peržiūrima (perkratoma) visa Rudens akademijos darbo savaitė.

melancholiška, nuoširdi ir kartu liūdna. Ją matydamas suprant, koks keistas yra grosis. Tai poezija, kurios strofos – žmonės.

Per pasirodymą Palangos bibliotekoje patys sau uždavėme klausimą: kur prasideda ir baigiasi poezija? Neatsakėme į jį. Gal dėl to, kad kuriame ne mes patys, o kuria munis ir per mus. Kartą kalbėjome apie tai, kas yra draugas. Lyg ir bandime apibrėžti. Vėlgi prisiminėme tiesą, kad žodžiai tokiais atvejais, kai reikia apibūdinti ką nors svarbus, tampa beverčiai. Atmenu, tada parašiau į knygutę „Poezija skirta Rudens akademijai pratęstų brūkšnys ar kablelis, o geriausia – dvitaškis.

Visiems plunksnos broliams ir seserims, vieniem rašantiesiems noriu priminti – M. R. Rilke raše: „Mums atrodė, kad praeina metai, / O praejom iš tiesų tik mes.“ Patirtys yra praeities dalis, bet ją visada nešamės su savimi, todėl jos nesibaigia. Nereikia padėti taško. Linkiu, kad Rudens akademiją pratęstų brūkšnys ar kablelis, o geriausia – dvitaškis.

Be abejonės, visa jaunuomenė lankė Antano Mončio namų-muziejų.
Tai netoli – toje pačioje S. Daukanto gatvėje.

Talentinių prozai rašantis Vilniaus jėzuitų gimnazijos auklėtinis Marius Povilas Martynenko čia pasirodė esas ir talentingas vaidintojas.

Benedikto JANUŠEVICIUS nuotraukos

8 d., ketvirtadienį, 12 val.
Telšių Žemaitės gimnazijoje (Šviesos g. 15, Telšiai),
14.30 val. Telšių r. Biržuvėnų dvare (Luokės sen., Telšių r.) ir **17 val.** Telšių menų inkubatoriuje (Muziejaus g. 29, Telšiai) – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Antano A. Jonyno autoriniu vakarai iš ciklo „Kūrybos atodangos“. Renginiuose dalyvauja poetas A. A. Jonynas ir aktorius Sigitas Jakubauskas.

8 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – vakaras iš ciklo „Doneleičio skaitymai“, skirtas K. Doneleičio 300-osioms gimimo metinėms. K. Doneleičio kūrinių ištraukas skaitys rašytojai Algimantas Baltakis, Vladas Brziūnas, Antanas Drilinga, Benediktas Januševičius, Skaidrius Kandratavičius, Meilė Marija Kudarauskaitė, Zita Mažeikaitė, Vytautas Stankus, Renata Šerelytė, Tomas Taškauskas ir kiti.

15 d., ketvirtadienį, 12 val. Titonių bibliotekoje (Titonių k., Klovainių sen., Pakruojo r.), **14 val.** Pakruojo r. Balsių pagrindinėje mokykloje (Balsių k., Klovainių sen., Pakruojo r.), **17 val.** Pakruojo r. savivaldybės Juozo Paukstelio viešojoje bibliotekoje (Didžioji g. 41, Pakruojis) – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Marcelijaus Martiniūnės autoriniu vakarai iš ciklo „Kūrybos atodangos“. Renginiuose dalyvauja poetas M. Martinaitis, literatūrologė dr. Donata Mitaitė.

15 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klubė – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Koncertmeisterio katedros studentų koncertas „Naujuosis pasitinkant“. Dalyvauja: Roberta Daugelaitė, Kęstof Markevič (prof. I. Armonienės klasė), Paulius Matuzas (doc. E. Perkumaitės klasė), Inesa Jegošienė (doc. N. Ralytės klasė), Anastasija Avdejeva, Monika Palšauskaitė, Rokas Valuntonis (lekt. I. Baikštės klasė). Solistai: Aura Burneckaitė (sopranas), Saulė Šerytė (mecosopranas), Laura Zigmantaitė (mecosopranas), Tadas Girininkas (bassis), Lina Kijauskaitė (smuikas), Kostas Tumosa (smuikas). Programoje: G. F. Haendelio, J. Brahmo, P. Čaikovskio, A. Dvorako, R. Schumannio, J. Nini kūriniai.

Irenginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, el. p. rasytjuklubas@aiva.lt.

Gerb. autorai, leidėjai ir kolegos,

Krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos leidėjų asociacija skelbia pilietinių ir patriotinių knygų konkursą. Konkurso tikslas – įvertinti 2011 m. išleistas knygas suaugusiesiems ir vaikams, kurios ugdo pilietinę ir patriotinę vertę, išrinkti iš paskelbtų Patriotų premijų laureatus.

Patriotų premijų tikslas – skatinti Lietuvos ir užsienio autorius rašyti pilietiškumo ir patriotizmo tematika, per knygą skiepyti meilę ir ištikimybę Lietuvai. Krašto apsaugos ministerija įsteigė dvi Patriotų premijas – už knygą vaikams ir už knygą suaugusiesiems. Vienos piniginės premijos dydis yra 2400 Lt (išskaitant mokesčių). Jei Patriotų premija skiriamą bendraautoriams, premijos piniginis dydis paskirstomas po lygiai kiekvienam.

Patriotų premijas įsakymu skiria krašto apsaugos ministras konkurso vertinimo komisijos teikimu. Dvių knygų autoriai bus apdovanojami Patriotų premijomis 2012 m. vasario mėnesį tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje.

Paraiškas dalyvauti konkurse priima ir registruoja Lietuvos leidėjų asociacija. Paraiškos ir 2 teikiamas knygos egz. siūlami (pristatomi suderintus laiką) adresu Lukšiškų g. 5-317, 01108 Vilnius, tel. (8 5) 2617740; (8 670) 76093 arba el. paštu info@lla.lt iki 2012 m. sausio 24 d. (imtinai).

Paraiškas dalyvauti konkurse gali tekti fiziniu ar juridiniu asmenys.

Laisvos formos paraiškoje nurodomi šie duomenys: paraiškos teikėjas, jo duomenys ryšiams palaikti, knygos autorius (autorai, sudarytojai), leidėjas, išleidimo metai, literatūros žanras, trumpas knygos aprašymas. Komisija prašytu pateikti 2 išleistos knygos egzempliorius.

Konkursui gali būti teikiamos knygos:
- išleistos per 2011 m. Lietuvoje ir kitose šalyse (išskyrus pakartotinius knygos leidimus);

- grožinės, memuarinio pobūdžio, edukacinės, mokslo populiarinimo;

- Lietuvos ir užsienio autorų, kurių tematika – Lietuvos pilietiškumas ir patriotizmas;

- knygos, skirtos ugdyti vaikų ir pauauglių pilietiškumą ir patriotizmą.

Patriotų premijas 2010 m. įsteigė Krašto apsaugos ministerija. Šiomis premijomis siekiama skatinti Lietuvos ir užsienio autorius rašyti pilietiškumo ir patriotizmo tematika ir per knygą ugdyti meilę Lietuvai.

Konkursas skelbias Lietuvos apsaugos ministerijos ir Lietuvos leidėjų asociacijos interneto svetainėse www.kam.lt ir www.ll.lt.

Papildoma informacija teikia Aida Dobkevičiūtė-Džiovienė (Lietuvos leidėjų asociacija), tel. (8 670) 76 093 ir Rasa Jusionienė (Krašto apsaugos ministerija) tel. (8 5) 2735685, (8 682) 65817.

9 d., penktadienį, 18 val. Nacionalinėje dailės galerijoje (Bokšto g. 5, Vilnius) atidaromos sovietinė kultūra ir mena tyrinėjancios tarptautinės parodos: „Modernizacija. XX a. 7–8 dešimtmečių Baltijos šalių menas, dizainas ir architektūra“ ir „Mūsų metamorfozai“ atėtis. Dizainas, techninė estetika ir eksperimentinė architektūra Sovietų Sajungoje 1960–1980 m.“ Parodos veiks iki 2012 m. vasario 12 d.

92-ojo kūrybinio sezono gruodžio mėnesio repertuaras

8 d., ketvirtadienį, 19 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Gyčio Ivanauskų teatro spektaklis „Paukščiai“. Režisierius Gytis Ivanauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

9 d., penktadienį, 10 d., šeštadienį, 15 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigone“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 18, 33 Lt.

10 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 18 Lt.

10 d., šeštadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – kalėdinės floristikos šou „Ten, kur miega rugiai“. Floristai Peter Hess (Šveicarija) ir Marijus Gvildys (Lietuva), dainuojamiosios poezijos atlikėjas Vladas Karpavicius. Renginio trukmė – 2 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

11 d., penktadienį, 12 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Lewis Carroll „Alisa stebuklų šalyje“. Spektaklis vaikams. Adaptacijos autorė ir režisierė Ewa Piotrowska. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kaina – 18 Lt.

11 d., sekmadienį, 14 ir 18 val., 13 d., antradienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – premjera: Sofi Oksanen „Apsiavymas“. Tragedija. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kaina – 33 Lt. (11 d., 18 val. spektaklis skiriamas akcijai „16 pasipriesinimo smurtui pries moteris dieną“).

13 d., antradienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Juhan Smuul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalies anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 28 Lt.

14 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Biljanos Srljanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kaina – 33 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

8 d., ketvirtadienį, 18 val. Konstantino Kosenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

9 d., penktadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

10 d., šeštadienį, 18 val. šventinis spektaklis! Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietu kaina – 50 Lt.

14 d., trečiadienį, 10 ir 12 val. Daivos Čepauskaitės, Šarlio Pero „Nepaprasti Batuoto katino nuotykiai“. Spektaklis vaikams. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.05 val. Bilietu kaina – 15 Lt.

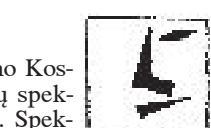
14 d., trečiadienį, 18 val. šventinis spektaklis! Augusto Strindbergo, Antonio Sverlingo „Karštas šokoladas“. Švediška vakarienė artistų kavinėje. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kaina – 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

8 d., ketvirtadienį, 19 val. „Mokėduosi“. Spektaklis-pokštas. Pagal Giacomo Gugelinius pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 35 Lt.

11 d., sekmadienį, 18 val. „Katyčių P“. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

10 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Meškiuko gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka. Nuo 3 m. Režisierė Rasa Bartninkaitė. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

11 d., sekmadienį, 12 val. Naujametė premjera Didžiojoje scenoje ir susitikimas su Kalėdų Seneliu „Kalėdų saulė“. Kalėdų istorija apie vaikus, nepabūgusius Tamsos ir drauge su mitiniai pasakų veikėjais išėjusius į stebuklingą mišką gelbėti Saulytės. Autorė Erika Drungytė. Režisierius Andrius Žiurauskas. Dailininkė Aldona Jankauskienė. Kompozitorius Raimundas Martinkėnas. Bilietu kainos – 10, 12, 15 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

9 d., penktadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mielojo Čariti“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Lišauskas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

10 d., šeštadienį, 18 val. Johano Štrauso „Vienos kraujas“. Trijų veiksmų operė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosyliūtė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

11 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Voro vestuvės“. Dviejų veiksmų operėlė-baletas vaikams. Choreografas Jurijus Smoržinas, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografė Ivetė Ciparytė, kostiumų dailininkė Ana Lorens. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

11 d., sekmadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Grafaite Marija“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3.10 val. Bilietu kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

14 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brēmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Režisierius Dmitrij Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt. (Skirta vyresniuijų klasių moksleiviams.)

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

8 d., ketvirtadienį, 19 val.

Mantas ir Kauno Bigbandas – Frank Sinatra show. Bilietu kainos – 50, 60, 70 Lt.

9 d., penktadienį, 18 val. koncertas, skirtas Kauno stygiinių kvarteto 30-mečiui. Kauno stygiinių kvartetas: Karolina Beinaryte (I smuikas), Dalia Terminaitė (II smuikas), Egėle Karžinauskaitė (altas), Saulius Bartulis (violončelė). Dalyvauja: Dovilė Juozapaitienė (altas), Edmundas Kulikauskas (violončelė). Programoje: A. Brucknerio, A. Schoenbergio, V. Bartulio kūriniai. Bilietu kaina – 10 Lt.

10 d., šeštadienį, 17 val. Andrew Lloyd Webeiro „Requiem“. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius), Kauno valstybinių choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Binėgelis). Solistai: Lauryna Bendžiūnaitė (sopranas), Vaidas Vyšniauskas (tenoras). Dirigentas Gintaras Rinkevičius. Bilietu kainos – 30, 40, 50 Lt.

11 d., sekmadienį, 17 val. „Laiškai iš praeities“. Operos solistas tenoras Rafailas Karpis ir pianistas Darius Mažintas Kauno publikai pristatas aranžuotas žydų dainas jidiš kalba. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

13 d., antradienį, 19 val. Marijono Mikutavičiaus ir grupės akustinis koncertas „Aš tikrai myliu Lietuvą“. Bilietu kainos – 60, 70 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

4 d., sekmadienį, 14 val. Kauno pantomimos ir plastikos teatre (M. Daukšos g. 34) – „Norų skrynelė“. Magiškas spektaklis vaikams. Režisierius Arūnas Katkauskas. Spektaklio trukmė – 55 min. Bilietu kaina – 10 Lt. Bilietai parduodami *Bilietai.lt* kasose ir teatro kasoje 2 val. prieš spektaklį (tel. 22 05 86).

8 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2) – susitikimas su fotomenininku Romu Linioniu.

8 d., ketvirtadienį, 18 val. akustinis Andrius Zališkos ir Ovidijaus Jucio autorių dainų koncertas „Šlovė tiems, kas skrenda tuo pačiu sklandytuvu!“. Bilieta kaina – 12 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalialėmis turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 10 Lt.

10–11 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16–16.30 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Kariljonu skambins Julius Vilnomis.

12 d., pirmadienį, 18 val. vieno veiksmo monodrama „Tiukas“ visai apimančia Tavo meile“ pagal Aldyth Morris pjesę „Damien“. Režisierius Arvydas Lebelėnas, vaidina aktorius Henrikas Savickis, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Be galinės meilės ir pasiaukojimo istorija žmonėms, kurie apie ją nėra net girdėj. Bilietu kaina – 10 ir 15 Lt.

14 d., trečiadienį, 18 val. senovinių gitarų muzikos vakaras. Dalyvaus: Valdemaras Mikuckis, Julius Brazaaitis, Agnės Rušys, Linas Pečiūra, Evaldas Dabašinskas. Koncerto metu muzikantai gros gitaromis, kurios pagamintos nuo 1940 iki 1980 metų. Programoje skambėto laiko muzika. Instrumentai surinkti iš Julius Brazaičio, Lino Pečiūros, Genadijaus Degterio kolekcijų. Bilieta kaina – 25 Lt.

Bilietai galima išsigyti Kauno menininkų namų „Muzų sveitaineje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val.), taip pat visose *Tiketa* kasose. Informacija tel. 22 31 44.

9 d., penktadienį, 17 val. Mairolio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) vyks tradicinis, devynioliktasis moterių literatūros ir muzikos vakaras „Kad pakiltų apmirusi siela“. Dalyvaus rašytojas Daiva Čepauskaitė, Erika Drungytė, Zita Gažauskaitė, Irna Labokė, Marija Maciulevičienė, Tautvyda Marcinkevičiūtė, Lina Navickaitė, Aldona Elena Puišytė, Nijolė Raižytė, Aldona Ruseckaitė, Luanas Stebulė, Rita Vinciūnienė, Dovilė Zelciūtė, aktorė Olita Dautartaitė, Laima Rupšytė, smuikininkė Kristina Katavičiūtė. Pries renginį bus atidaroma muziejinių Albinos Protienės parengta Zenono Baltrušio fotografijų paroda „Moterų kūrybos vakaro akimirkos“.

Kino teatras „Romuva“

9 d., penktadienį, 18 val. koncertas „Tarpukario šlaugrai“. Liudas Mikalauskas (bosas), Egidijus Bavikinas (tenoras) ir pučiamųjų instrumentų sekstetas „Brass Bravo“.

10 d., šeštadienį,

13 val. „Paršelio filmas“ („Piglet's Big Movie“). JAV, 2003. Animacija, 75 min.

15 val. „Aš aptaravau Anglijos karalių“ („Obsluhuval jsem anglického krle“). Čekija, Slovakija, 2006. Komedija, karinis, romantinis, 120 min.

17 val. „Kas nužudė Bambi?“ (Who Killed Bambi? / Qui a tué Bambi?). Prancūzija, 2003. Drama, trileris, 121 min.

19 val. „Monstrų ataka“ („Reign of Fire“). JAV, D. Britanija, Airija, 2002. Veiksmo, fantastika, trileris, 101 min.

11 d., sekmadienį, 13 val. Juozo Erlicko „Kolumbo gimtadienis“. Vaikų teatras „VitaminasT“. Režisierė Hana Šumilaitė. Bilieta kaina – 10 Lt, vaikams ir seniorams – 6 Lt.

8 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: didžiųjų švenčių motyvai. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

9 d., penktadienį, 18 val. Vytauto Didžiojo bažnyčioje (Aleksoto g. 3) – Šv. Mišios. **18.30 val.** tradicinis Kauno miesto ir rajono folkloro ansamblų advento koncertas „Už girių girių“.

10 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Pagalba ištriguojamų mirties virsme“. Lektorius Aleksandras Žarskus. **18 val.** paskaita „Šiuolaikinio žmogaus liga – nuolatinis nerimas (akeida)“. Dalyvauja signataras kulturologas Algirdas Patackas.

12 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kaliniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: tradicinė ir šiuolaikinė užuolaidėlė (karpiniai). Veda dailininkė Dalia Žurkelienė.

13 d., antradienį, 18 val. mokymai ja

Kauno karuselė

Gruodžio 5 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. ir P. Galaunių namuose atidaryta tekstininkės Ramintos Baltrušytės kūriniai paroda „Išbalinti“.

Cia eksponuojami popieriaus baltumo darbai, sukurti 2005–2011 m.

„Pasigaminu popieriaus laikštą ir komponuoju siūlų piešinius. Savaime dėliojasi žmogeliukai ir vabaliukai, lapai ir žolės, dailelis ir užuominos. Sugrižta vaikystės prisieminimai, neapibréžtos būsenos ir nuoautos. Punkyrai ir zigzagai, taškai ir apskritimai virsta vienas kitą papildančiais ciklais ir kompozicijomis. Visa persmelkia gamta, jos tyli kaita. Taip darbas su medžiaga, pastangos perteikti sumanymą tampa begaline kelione į save“, – pristatydama parodą pasakoja autorė.

R. Baltrušytė gimė 1970 m. Vilniuje. 1990 m. baigė J. Vienožinskio aukštėsniąjį meno mokyklą (tuo metu – Stepo Žuko). 1997 m. – VDA Kauno dailės institute tekstilės specialybę. 2003 m. dirbo dailininkės tekstininkės Sheilos Hicks ateljėje Paryžiuje.

Nuo 1999 m. dalyvauja parodose. Kartu su kitaits lietuvių menininkais eksponavo darbus Belgijoje (Gente), Prancūzijoje (Paryžiuje), Lenkijoje (Varšuvos).

Gruodžio 8 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ atidarama kauniečių dailininkų Mikalojaus Šalkausko ir Alfonso Vilpišausko tapybos paroda, tēsianti ciklą „Duetai“.

„Duetai“ galerijoje „Aukso pjūvis“ metams baigiantis padvelkė solidumu, išmintimi ir vis tebestebinančiu naujumu. Pristatomi du vyresnės kartos dailininkai, padare neabejotiną įtaką Lietuvos tapybai ir kartu dalyvavę jos pokyčiuose XX a. pabaigoje. A. Vilpišauskas (g. 1945 m.) ir M. Šalkauskas (1935–2002) – menininkai, populiarumo sulaukę grupės „Angis“ veikloje. A. Vilpišauskas laikomas šios grupės ižvėpėju, nes jo paskaitų buvusiame Stepo Žuko dailės technikume paveikti jaunieji kūrėjai nuspindė susiburti į grupę. O M. Šalkauskas, nors grupėje buvo vyriausias, visada sulaukdavo jaunuų kolegų pagarbos. Savo darbais jis, regis, pralenkė laiką.

Iš tiesų šedu menininkai susitiko kur kas anksčiau. Dar gūdžiai sovietmečio laikais, kai atgimimu net nekvėpejo, Kaune susibūrė penkių dailininkų grupė ir 1982 m. Paveikslų galerijoje atidarė parodą „5 Kauno tapytojai“. A. Vilpišauskas, M. Šalkauskas, Arūnas Vaitkūnas, Alfredas Šatas ir Jūratė Zalensas savo darbus kartu eksponavo tik tą vieną kartą ir oficialios grupės nesteigė. Tuo metu autoriams pakako pogrindys kurti bendrus kūrybinius planus. Tačiau grupės, kaip didelės jėgos, poveikis tiek meninėi situacijai, tiek kiekvienam dailininkui, be abejo, buvo nepaneigiamas. Ne veltui pirmieji trys tapytojai vėl susitiko „Angyje“.

M. Šalkauskui grupė išties labiausiai padėjo atsiskleisti. Iki tol jis buvo vienišius, ne tiek oponavęs oficialiam menui, kiek ji ignoravęs. Menininkas sukurė savitą tapybos stilium, atskleidusį metafizinį jo poziūrį į aplinką. M. Šalkausko kūriniai išsiskyrė ne tiek figurine tapyba išprasta prasme, kiek tiesiog antropomorfiškais

Mikalojus ŠALKAUSKAS.
„Pasivaikščiojimas po Žaliakalnį“.
1992 m.

pavidalais, daugiprasmiais vaizdiniais ir egzistenciniai apmąstyti. Atrodo, dailininkas norejo pasakyti šį tą daugiau, nei tuo metu žūrovams buvo pasiruošęs suvokti.

O ir progų vaizdais išpasakoti savo mintis M. Šalkauskas turėjo nedaug. Pirmoji personalinė menininko darbų paroda surengta tik 1998–aisiais, paskui jau vien pomirtinės – 2003 ir 2006 m.

Menininkai kuri laiką buvo lyginami, bet vėliau stilistiniai keliai išsiskyrė. Pastaruoju

Alfonas VILPIŠAUSKAS. Iš ciklo „Vasaros drugelių plazdėjimas“. 2011 m.

metu A. Vilpišauskas ēmėsi plastinių tapybos eksperimentų spaudsamas dažus iš tubelės tiesiai ant drobės. Tiesa, tai irgi nėra dailininko tapybinių ieškojimų pabaiga. „Duetų“ parodoje jis pateikia ir pačių naujausią, šią vasarą nutaptą darbą. M. Šalkauskas net ir su klasikiniais kūriniais nenusileidžia kolegai, išlieka aktualus. Menininkai parodoje tėsia dar 9 desimtmecio pradžioje pradėtą intelektualų, vaizdais iliustruota pokalbi.

Kristina CIVINSKIENĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Idiotai“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, gruodžio 13 d., Kitokio kino klube žiūrėsime danų režisieriaus Larso von Trierio filmą „Idiotai“. Išgarsėjęs intelektualiai eksperimentiniais kūriniais gimtojoje Danijoje L. von Trieras po kontroversiško filmo „Pries bangas“ (1995 m.) net buvo pavadintas geriausiu XX a. pabaigos režisieriumi. O jo kartu su bičiuliais suformuluojo manifesto „Dogma'95“ principai taip paveikė pasaulinį kiną, kad šio reiškinio aidių nurims dar negreitai.

„Dogma'95“ – tai originalus kino menininkų manifestas, siūlyantis visiškai naują kinematografijos sampratą, kurioje tradicinius dešimt

Dievo įsakymų keičia dešimt „Skaitybės ižadų“:

- Filmuoti tik gamtoje, nenaudoti dekoracijų.
- Garsą įrašinėti filmavimo metu.
- Kamerą laikyti rankomis arba filmuoti nuo peties.
- Nenaudoti specialaus apšvietimo.
- Draudžiama naudoti filtrus ir daryti optimius efektus.
- Filme negali būti jokio išorinio veiksmo.
- Draudžiami siužetai, kurių veiksmas vyksta kitoje epochoje.
- Draudžiamas žamrinis kinas.
- Filmo formatas – 35 mm juosta.
- Režisierius pavardė filmuose nenurodama, filmui suteikiamas eilės numeris.

Laikantis šių principų sukurti ir „Idiotai“. Tai kupina kartelio istorija apie žmones, kurie nenori gyventi pagal visuomenėje vyraujančias taisykles. Visus filmo heroinus vienija tai, kad jie laikosi to paties principo – „surask savo vidinių idiotų ir išleisk jų į laisvę“. Negalėjė arba nedrįse realizuoti savo geismų ir ambicijų jie buriasi į savo skatinas „komunas“ ir imasi kolektyvinės psichoterapijos. Daugiaus filmo scenų atrodo kaip neinsceniuota dokumentika. Ši išpūdį stiprina ir nuoširdžios filmo herojų išpažintys, iš kurių sudėlio labai emocingas kolektyvinis dar vienos „prarastos kartos“ portretas.

Savaitgalis prie televizoriaus

Ar politika būna morali? O pornografija – menas?

Gediminas JANKAUSKAS

Pagal Roberto Penno Warreno romaną sukurtas filmas „Visa kapitaliaus kariauna“ (penktadienis, 22.50 val., TV1) apnuogina svarbiausius JAV prezidentinių kompanijų konfliktus ir jų sprendimo būdus. O kandidato Vilio Starko stulbinamo iškilimo ir neišvengiamo žlugimo istorija – pats geriausias perspėjimas visiems apie aukščiausius postus svajojantiems politikams. Juk dar Senajame Testamente pasakyta: „Kuo aukščiau iškili, tuo skaudesi bus kritimas.“

Šiandien mums visai neįdomu, kokie realūs politikai tapo R. P. Warreno knygos prototipais. Kur kas svarbiau, kad skaitydami knygą ar žiurėdami jos ekranizaciją suprastume, jog visa, kas sakoma apie politikos amoralumą, yra šventa tie-

sa. Siekiant monopolinės valdžios, visos priemonės tinkta. Tik šantažas, melas ir dideli pinigai (o šiandien dar ir begalė „juodujų“ technologijų) atveda politinių lyderių į pergalę rinkimuose.

Bobo Dylanas žodžiais padavintą filmą „Manės čia nėra“ (penktadienis, 23.25 val., Lietuvos ryto TV) sunku pavadinti biografiniui pasakojimui. Greičiau tai ižulių provokacija ir talentinguo mistifikacija vienu metu. Režisierius Todas Haynesas ryžosi parodyti kuo daugiau kontrastingų B. Dylanos asmenybės pusiu, todėl pasirinko kolialo formą, kurioje autentiški dokumentiniai kadrai sumaniai supinami su kino kronika imituojančiais vaizdais. Neretai į filmo audinių įterpiami garsių žmonių monologai apie savo dievaitę. Bet netgi ne tai svarbiausia. Suprasdamas, kad net

genialus aktorius vienas nepajėgs pertelkti B. Dylano masto, režisierius pasirinko labai ekstravagantiską gyvo klasiko portretavimo būdą – pašiūlė B. Dylaną suvaidinti... šešiemis skirtingiesiems aktoriams.

Ne mažiau keistas filmas „Pašelesios nakty“ (šeštadienis, 0.10 val., LNK), kurio autorui pasiryžę padiskutuoti subtilia tema: „Ar pornografija gali būti menas?“ Višiemis, kurie į šitą klausimą atsakyti teigiamai, būtinai reikėtų pažiūrėti šią istoriją. Čia pasakojama apie aštuontojo desimtmečio pabaigoje Pietų Kalifornijoje klestėjusį erotinių filmų kūrimo pasaulį, kurio autorų menines ambicijas sužlugdė netrukus užplūdės agresyvus natūralistinių pornografinių vaizdų srautas. Šios primityvios ir vulgarios produkcijos fone „Pašelesiu nakty“ herojai gali pasirodyti esą

tikri romantikai, norėj kurti „aukštajį meną“.

„Gruodžio berniukai“ (sekmedienis, 12.05 val., LNK) pasakoja jaudiniančią istoriją apie našlaičių prieiglaudoje užaugusius keturis draugus. Vasarą visi jie išvyko paatostogauti prie jūros ir netrukus sužinojo, kad vieną jų nori įsivaikinti sutuoktinę porą. Draugai ima varžytis dėl teisės būti išrinktais.

„Mechanikas“ (sekmadienis, 21.45 val., TV3) – tai 1972 m. filmo perdirbiny. Mechaniku vadintamas Artūras Bišopas yra profesionalus žudikas, tikras savo srities meistras. Kai nužudomas geriausias jo draugas Harris, elitinio žudiko darbotvarkėje svarbiausiu įrašu tampa kerštas už jo žūtį. Netrukus kruvino amato paslapciu jis pradedą mokyti Hario sūnū.

Smagi retro komedija „Odinės galvos“ (sekmadienis, 22.30 val.,

LNK) nukelia į 1925 m. Nenuorama Dodžas Koneliš rytasinių suburti geriausią Amerikoje futbolo komandą. Bet gražiaisiai pasiekimai naujoji ekipa niekaip negali pasigirti. Kai „Odinė galvų“ gretas papildo „Kulką“ pramintas karas didvyris Karteris Rutherfordas, nušvinta viltis, kad amžinai pralaiminti komanda pagaliai išbris iš nesėkmų rato.

Su humoru į pokario metus žvelgia ir jaunas lenkų režisierius Borysas Lankoszas filme „Kita monetos pusė“ (sekmadienis, 23.15 val., LTV). Šeštuoju desimtmečio pradžia. Sabinai ką tik sukako 30 metų. Motina megina rasti jai vyrą, o močiutė išvertina kiekvieną naują kandidatą. Bet merginos nedomina nė vienias iš jų, kol kartą pasirodo žavus, inteligentiskas ir labai patrauklus Bronislavas. Ivykiai pasisuka pačia netikėčiausia linkme.